

BOEM@

LIVE LITERATURE
martie 2011 (Anul III) Nr. 3 (25)

BOEMA

Live Literature

Martie 2011 (Anul III) Nr. 3 (25) - 32 pagini

ISSN 2066-0154

Apare sub egida **ASPRA**

Asociația Scriitorilor pentru Promovarea Realizărilor Artistice

Editor: S.C. InfoRapArt Galați - Editura InfoRapArt

3 / 2011

COLEGIUL DE REDACȚIE

Director: Petre Rău

Redactor-șef online: Mihail Gălățanu
Redactor-șef: Valeriu Valegvi
Redactor șef adjunct: Victor Cilincă
Secretar de redacție: Antoaneta Dobreanu

Redactori: Saint-Simon Ajarescu, Dimitrie Lupu, A. G. Secară, Tania Nicolescu, Cristina Dobreanu, Ionuț Iancu, Cristina Roșu
Cercetător consilier de redacție: Tudosi Tatu
Grafică: Elena-Liliana Fluture
Tehnoredactare: Daniela Neculai

Colaboratori: Maria Timuc - *București*,
Melania Cuc - *Bistrița*, Tănase Carașca - *Tulcea*

DIN CUPRINS

Poezie: Paul Sân-Petru (p.3), Paul Sârbu (p.26)

Proză: Victor Cilincă - Irina cea Mare (p.29), Maria Tirenescu (p.30)

Cronică de carte: Petre Rău - Caietul animatorului, de Virgil Costiuc (p.9), Gheorghe A. Stroia - Ion Lazăr da Coza, „Crucea umbrelor” sau „Construirea valorilor unui destin pe reverberanta noblețe a propriilor rădăcini” (p.20), Vasile Sevastre Ghican - “Fuga în roșu”, de Săndel Stamate (p.23)

Note de lectură: Pr. Ion Alexandru Mizgan - “Rădăcini împrumutate”, de Menuț Maximilian (p.17), Isabel Vintilă - Teofil Lianu, „răspânditorul” de icoană (p.24)

Eseu: Melania Cuc - Metafora, esența creației (p.3), Dana Potorac - Scrisoarea (p.28)

Interviu: Antoaneta Dobreanu - Interviu cu poetul Paul Sân-Petru, la aniversarea onorabilei vârste de 75 de ani (p.5)

Opinii: Aura Christi - Așa nu se face, Adevărul holding (p.12)

Consemnări: Tănase Carașca - 21 Martie, Ziua Internațională a Poeziei (p.22)

Comentarii: Maria Tirenescu - O carte de suflet, o mărturie de suflet (p.27)

Istorie: Ana-Maria Cheșcu - Moldova în timpul lui M. Sturdza (1834-1849), în relatările a doi călători străini, botanistul Carol Guebhart și viceconsulul Bartolomeo Geymet (p.14)

Grafică:
Coperta I: Romeo Savoie - *Rose*
Coperta a III-a: Poeți aniversați în luna martie:
Paul Sân-Petru (75 ani), Virgil Costiuc (60 ani)
Coperta a IV-a: Motiv
Interior: Elena-Liliana Fluture

Revista literară BOEMA o puteți citi și pe site-ul

www.boema.inforapart.ro

actualizat permanent de: InfoRapArt

Email: boema@inforapart.ro,

petrerau@yahoo.com

Telefon: **0726 337376**, **0336 800313**

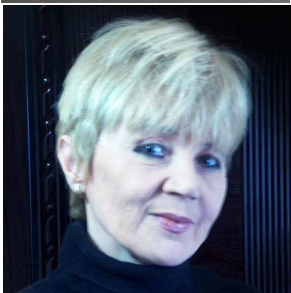
ADRESA REDACȚIEI: Str. Al. I. Cuza, Nr. 45bis,
Bloc Cristal, Sc. 2, Et. 3, Ap. 4, Galați, 800010

Abonamente: boema@inforapart.ro, tel: **0726 337376**

În numele libertății absolute de exprimare, autorii răspund în mod direct de conținutul materialelor publicate.

Literatură și Artă

www.boema.inforapart.ro

Melania CUC

Metafora, esență a creației

Într-o dezvălire scriitoricească de cea mai elevată factură, cu un simț al dimensiunilor filosofice dublat de rațiunea jurnalistului care lasă urme pipăibile, dinspre contemporaneitate pentru viitorime, Al. Florin Țene aduce în prim planul editorial al începutului de an 2011, o carte cu valențe ce țin de cosmosul umanismului.

Portrete ale creației impersonale, dar și accente care vin și developează elegant obârșia autorului, ba, chiar și destinul operelor vizate, sunt fixate în galeria de istorie literară cu vocație indubitabilă. Impresiile de critică literară sunt aprofundate cu rațiune, translatate într-un sistem al valorilor intrinsec și care în paginile cărții de față, devin documente dublate de metaforă.

Poemul, în sensul de esență a ideii de creație, - sintagma pe care Al. Florin Țene o exersează în carte, este una ce ține de instrucția intelectuală indubitabilă a autorului. Curajos și frumos în demersul său literar, Al. Florin Țene leagă stările de dinaintea marelui diluviu-creativ de momentul în care Arta ca noțiune are locul ei, major, în circuitul ideilor care devin Cărți. Trăvialul scriitorului aproape că dispăre în tumultul nuanțelor, în aria de propagare a Ideii de unicitate. Generos, dar și incisiv, dulce-amar în cuvântul rostit, autorul străbate lungul șir al cărților pe care le-a citit, a scris despre ele focalizând repere care, de cele mai multe ori, scapă cititorului de rând. Obișnuit cu exercițiul de „evaluare” a unui text, Al. Florin Țene lasă impresia unei ușurințe de exprimare în cadrul temelor pe care le abordează, dar, dincolo de frumusețea poematică de care da dovadă în exprimare, el demonstrează, cu o bază de date filologice că este printre puținii umaniști din zilele noastre care are idei personale, care știe să facă fuziunea între ceea ce se vede, se aude și se scrie în ultima vreme.

„Metafore care țin de mână ideile să nu rătăcească” (titlu cam stufos, dar care nuanțează patima perenă a poetului Al. Florin Țene) aduce într-o singură uniune tipic editorială, diversitatea ideilor pentru care, în subsidiar, se duc adevărate bătălii de gen, contemporane. Cartea de față este o mostră de eleganță a discursului despre Artă, -arta ca prag a desăvârșirii operei umanității, a aceluși timp prin care se treieră creatorii,- făcătorii de metafore. Fără hiatusuri în lucrătura textului pe care îl desăvârșește, Al. Florin Țene reușește splendida „țesătură” care dă paginile cărții, impune prin seriozitatea cu care se implică în tot ceea ce face. Avem în față încă una din cărțile **bune**, care vor rămâne în rafturile bibliotecilor ca o dovadă a spiritului umanității, la general, și pe care scriitorul a reușit să-l împodobească cu încă o fărâmă de filosofie, cu o jerbă de idei îndrăznețe și care îi aparțin în întregime.

Paul SÂN-PETRU

MEDALION

Cumpăna

De față doar cu cerul
putea-vor fi albastre
freaticele ape
din preajma tălpii noastre

Pământu-i tot mai umed
(c-am început fântână)
cu fiecă zvâcnire
de-nfierbântată mână...

Curând se va deschide
un ochi senin de apă
și-n el, un chip al nostru
abia de-o să încapă;

Apoi schimba-vom locul
cu-n pui sfios de astru
ce traversează tulbur
adâncul ochi albastru

Geneză

Poate c-a fost la-nceput numai sarea
Stâncoasă – întinsă trei părți din pământ -
Și apele sus, cu adâncul spre stele,
Sălbatice, curb speriate de vânt;

Apoi - subțiatice bure, treptat
Trecând fericite în visele sării,
Până-ncepură-a transpare luceferii,
Serbând într-o noapte nașterea mării

Rondelul serii cu ploaie

Ploua din sălcii, sau din lac ploua
Cu boabe smălțuite în lumină
Mă rătăcisem în privirea ta
Cu mult popas și-ntoarcere puțină.

Ți-am rotunjit o boltă din manta
Ca să ne fie seara tot senină
Ploua din sălcii, sau din lac ploua
Cu boabe smălțuite de lumină.

Apropierea din sfieli mușca
Și-ți destrăma veșmântul de străină.
De ce privirea-i dureros de grea
De câte ori se-aprinde o lumină?

Din sălcii, sau din lac ploua, ploua...

(continuare în pag.4)

Mările

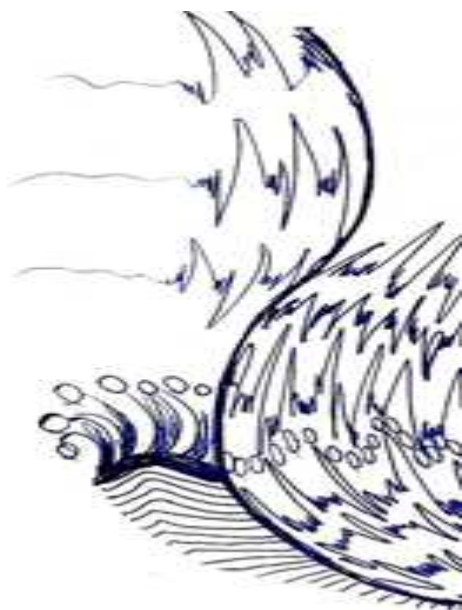
Cum cade clipa-n aripa ei ruptă
Pe fundul vremii, drepte lunecări,
Durata ce se naște întreruptă
E vas comunicant cu alte mări

De taină și de-ntoarcere uitată,
(Putem vorbi de ele încă-aici)
Și-un colț de inimă nescufundată,
Le va-nșela cu-aceste rânduri mici.

Un eu și o inimă

În timp ce eu refuz din fire
preasufocante artificii
și-n cadraturi de unghiuri drepte
cresc anotimpuri de capricii,

ea trage spre un inflamabil
parfum hipnotizat de vânt
să se-ncălzească doar la focul
cu amintiri de pe pământ

desen de Elena-Liliana Fluture

Iriși

Strâmtori de iriși mai răzbesc spre gânduri,
În rest, ți-e trupul numai ascunziș;
Un om, demult, descoperea pământuri,
Eu – vântur marea ochilor deschiși.

Spontan e-ales ce trece prin privire
Și ce-i ales va fi-ndelung păstrat –
Au ochii două capete-n uimire
Iar celui dinăuntru-i este dat

Să te repete-n el ca niște ape
În imn de gesturi, până când te lași
Pierdută-ntr-o privire de aproape
Străluminând prin anii mei rămași.

22 Am cam terminat de vorbit cu lumea,
Cu mine mai am doar puțin
Restul, veșnicia cu Tine

23 Hristos este înainte de Hristos
Și nimic nu este înainte de Hristos

24 A plouat Doamne
și eu am dormit?
altfel, ce să fie
cu norii aceștia goi
de Ploaie Târzie?

483 Nodul gordian al Edenului
era Pomul Cunoștinței:
legicul și fărădelegicul.
Iată, vine și liberul arbitru
imatur-feminin
Nodul gordian explodează
și-n urmă – cea dintâi Hiroșimă.

501 Dacă mi-am lăsat păcatul între păcate
și inima mi-am dus-o înainte la cruce
acolo cad în genunchii, din care
negreșit nu voi mai putea cădea.

523 Secunda
e cuvântul tehnic al duratei
exterioare nouă;
dar clipa – o umanizare a ei.

526 Cerul peste adâncul pământului –
cosmică alcătuire de peșteră vie;
Harul întinde stalactită de sus,
Golgota, stalagmită înaltă, se ating,
iată singurul stâlp, jumătate cer, tot pe atâta pământ
prin care și unul și altul tot una sunt.

584 Ales mai pe la urmă dac-am fost
alege-mă în fiecare zi;
criteriile-s multe, eu – puțin,
doar Tu, izvor de unică speranță-n
virtutea nepereche de-a iubit.

639 Regnurilor le-ai implantat
atâtea secrete ale supraviețuirii;
omului însă i-ai scos în cale,
(doar s-o ridice), cheia mântuirii.

662 Infinitul culcat pe eternitate
a găsit că este de o seamă cu ea
bucură-te veșnicie de viață
și tu viață de veșnicie, pentru
cât timp și loc de expansiune
ne-a pregătit Dumnezeu

807 Și după atâta ispită
Încep să ne înmugurească
Sacre reflexe de apărare
Și asta-nseamnă sfântă supraviețuire.

(continuare în pag.5)

1364 Vai de capul meu, Doamne,
dacă și acum tot Tu
trebuie să mă ferești de ispite...
Totuși, fă-o și vom fi mai siguri Unul de celălalt

1373 Hai, Petre, spune câte pietre
erau aici la temelie
când începeau creștinii să fie
și se zidea cu piatră vie

1374 Și eu care-ncercam nemurirea
pe seama vorbelor în formă de Eu
când ea m-aștepta pe drumul Cuvântului
bătătorit de răbdarea lui Dumnezeu

1393 Cu câte o clipă, cu câte un pas,
Înșine surprinși tot trecându-ne...
Tu, pe lângă noi dinspre
Imposibilul început
Nici cu o clipă, nici cu un pas,
Neîntrecându-te, Netrecătorule!

1402 Planeta, pe trei sferturi acvală,
Aerul cu păsări, cele mai aproape de îngeri
Și zborul șoptit cu iuțeală
Sau cântecul learcă de pace...
Apoi uscatul pe trei sferturi ateu
În libertatea lui de a pierde
Șirul de urme ale lui Dumnezeu
Ce-i pe care abia de-i mai putem număra
La intrândul ieșirii confuze, pentru care,
Când le rostesc numele, simt o durere
Cumplită pe buze

1404 Ce mare favoare că sunt
Că și în gând pot vorbi cu-n cuvânt
La fel de mare în cer cum
La fel pe pământ!

1442 Nu uneori, ci adesea, spiritualul
E sută la sută metaforă:
Dacă ajungi la înălțimea ei
Acolo e toată lumina propusă

1445 Nu suficient de vârstnic, nu suficient de bolnav
Ca să dau mai iute de un capăt abrupt:
E cum e mai rău, Doamne, când nu prea mai văd
Ce mai pot face pe aici. Aș umbla într-ascuns
Cu Tine, ca numai Tu să-mi știi trecerea pașnică
Și-mpăcată de un vremelnic bun rămas.

(selecție din volumele "Alchimia muzelor", "Jumătate alb, jumătate
negru", "Carul cu biruință")

Antoaneta DOBREANU

Interviu cu poetul Paul SÂN-PETRU

La împlinirea onorabilei vârste de 75 de ani

Antoaneta Dobreanu: Pentru cititorii revistei *Boema*, vă rugăm să rezumați biografia dvs., cu momentele ei pe care le considerați semnificative.

Paul Sân-Petru: Depinde dacă epoca ne-a oferit un semnificant "forte" care să schimbe lumea, sau ființa lucidă și sensibilă la schimbări. Eu cred că am fost ca un ac de busolă, care nu înțelege, dar se mișcă la orice schimbare de direcție. M-am născut la Galați. Oricum, lumina zilei am văzut-o mai întâi pe fața mamei, în timp ce eram bine conectat la sursa de lapte la care am fost, se pare, foarte sensibil... Pe la cinci ani însă știu că aveam o mandolină și am început să imit un trompetist român care obișnuia să dea deșeptarea la unitatea militară de peste drum. Tot pe atunci, urechea mea se ciulea când treceau cântând îmbietor coloane ale armatei germane. De aceea mama, vrând să mă dea în clasa întâia la o școală selectă, m-a înscris la Școala Germană, pe strada Gării, din Galați. Însă după numai două săptămâni i-am spus mamei că eu nu mai merg la școală. "Ești nebun, cum să nu mai mergi?...". "Păi nu înțeleg nimic...", i-am răspuns simplu, și ea nu a fost în stare să înțeleagă! În clasă eram doar cinci români, restul, firește, copii ai ofițerilor aliați. M-au îmblânzit cântecele de copii ale acestora (pe care și azi le mai cânt la muzicuță), dar am rămas în școală pentru că se spunea că germana era o limbă de viitor. Și totuși, în certificatul de absolvire a clasei întâia (pe care încă-l mai păstrez), am doar calificative de "gut", "ser gut" și "ausgezeiten", echivalente cu: "bine", "foarte bine" și "excepțional".

Apoi, în marele august din '44 au venit aliații "cei buni"... și am trecut în clasa a doua la Școala de băieți nr. 12, unde elevii veneau desculți, chiar dacă dușumeaua era dată cu bradolină (un produs petrolier, n.r.). Înjurau de toți sfinții, se băteau, chiar

(continuare în pag.6)

programau "acțiuni", dar se și încasa generos la palmă. La alegerile "libere" din 47, tot ascultând vocile familiei și Vocea Americii, m-am apucat să pun și eu umărul la nereușita partidului de import. Purtam, ca toți băieții, un briceguț pentru dezghecat nuci. Atunci l-am pus la treabă: pe unde vedeam pereții mai proaspăt văruiți, acolo scrijelam, cu ochii în patru, un ochi mare al țărăniștilor și fugeam iute, mai ales de frica gospodinilor... După clasa a patra, am dat admitere în clasa întâia la liceul "Vasile Alecsandri". Acolo l-am întâlnit pe Coca Lepădatu, fiul profesorului de matematică, vizitat adesea de unii cu ochi albaștri. Prin recreații, în loc de fotbal, noi doi discutăm politică. Ni se alătura și un altul, Filip Stoica. Nici mai mult, nici mai puțin, noi trei puneam la cale răsturnarea guvernului comunist! Vorbeam retrași și azi și mâine și poimâne, până le-am zis într-o zi: "Păi bine, măi, și cât mai vorbim așa? Hai s-o facem odată!...". "Bine, băieți, uite, eu am o bunică în Ardeal, la Beiuș. Mergem acolo, strângem armată, o instruiem bine și pornim peste munți încoace. Vom intra triumfal în Galați pe niște cai albi...". "O să scrie istoria despre noi, măi, Cioriciule!...". "Bine, ne întâlnim la ora 4 la Palatul Navigației". Ne-am întâlnit, dar nu prea știam pe unde-i Beiușul acela... și dintr-odată Coca tresare: "Băieți, uite-l pe tata!...". Și fiecare a zbughit-o care încotro. Profesorul mai pregătea și el niște elevi la matematică. Și uite-așa am ratat noi istoria, unde ar mai fi fost ceva loc, și tare mult a mai fost până în '89! Nici măcar pe rege nu ni l-am putut salva, deși purtasem chipul lui în piept improvizat dintr-o bancnotă bine împăturită și încadrată de bențite tricolore...

A.D.: De unde și până unde pseudonimul dvs. literar, Paul Sân-Petru?

P.S.P.: Pseudonimul meu? Aproape că nu-i pseudo, pentru că de fapt era numele de fată al bunicii materne, Aglaia Sânpetru, neam de răzeși din Bereștii Covurluiului. Am făcut o vizită tristă anul trecut pe la cimitirul acela al bunicii mele unde am condus spre cele veșnice o nepoată de-a mamei. Cred că sunt acolo cel puțin 80 de cruci cu acest nume. De fapt, până la debutul editorial am semnat în presa literară cu numele de medic, Cioriciu, dar după ce redactorul meu de carte, distinsul Mircea Ciobanu, mi-a spus că referatul lui și cel extern, al lui Geo Dumitrescu, mi-au fost favorabile, mi-a propus să-mi aleg repede un pseudonim, că nu-mi scoate cartea cu numele meu adevărat. I-am spus că o să mă gândesc... "Ce să te mai gândești, că mâine pleacă volumul la Direcția Presei! Spune numele unui pacient de-al tău, ceva, o rudă... Cum îl chema pe bunicul din partea tatei?" Păi, ... Mătură..". "Ei, Mătură! Dar pe bunica?". "Pe bunica maternă... Aglaia Sânpetru". "Da, colosal! "Ăsta îți va fi numele literar!". Apoi directorul editurii, Vasile Nicolescu, a adăugat cratima unde o găsim și azi...

A.D.: În afara scrisului pe care îl practicați de mult, în viața de toate zilele ați fost medic. Cum credeți că v-ați exercitat această profesie?

P.S.P.: După absolvirea Universității "Carol Davila" din București am fost repartizat în regiunea Bacău, raionul Tg.Neamț. Am ales comuna Poiana Teiului, pe malul Bistriței, la coada lacului Bicaz. După un stagiu de peste 3 ani m-am transferat în județul Prahova, la un cabinet al Uzinei Mecanice din Plopeni, am stat acolo încă 4 ani, apoi la fabrica de becuri "Steaua" din Fieni, Dâmbovița, iar din 1976, timp de zece ani, am lucrat la Combinatul Siderurgic din Galați (azi ArcelorMittal Steel, n.r.), de unde, din motive de criză alimentară de epocă, după 20 de ani, m-am întors la Poiana Teiului, unde am crescut, în 6 ani, 14 capre, 18 oi, multe păsări de curte, găște și rațe, ca să mai anim puțin luciul lacului Bicaz. La sfârșitul anului 1993 am plecat la Târgoviște. M-am transferat apoi lângă Moreni, la un cămin-spital de copii cu handicap sever (peste 180) unde, în cei 6 ani am ocupat și funcția de director. De acolo am ieșit la pensie, dar din motive familiale, odată restabilit în Galați, a trebuit să mă reîncadrez în rețea încă vreo cinci ani, medic prin comunele din județ: Oancea, Vlădești, Măstăcani, Cudalbi. Sunt divorțat, locuiesc în continuare cu chirie plătind 500 lei lunar dintr-o pensie de 1260 lei, dar sunt mândru că din 2006 sunt Cetățean de Onoare al Municipiului, diplomă conferită de Primăria orașului meu natal!...

Muzica, un alt hobby al poetului

A.D.: Cum v-ați implicat ca scriitor în viața culturală, înainte de revoluție și după?

P.S.P.: M-am implicat chiar din anii de liceu în activitatea celui mai longeviv cenaclu, care scotea periodic în câte o culegere "Pagini dunărene" toată recolta aspiranților la glorie, sau la grațiile partidului. Am debutat în ziarul "Viața Nouă", al cărui responsabil cultural era pe atunci acum nonagenarul senior Valeriu Gorunescu. Scrisesem la 17 ani un "Sonet aviatic", cu vers mobilizator, de înscriere a tinerilor la școala de parașutism pe care abia o absolvisem. Ca student în București am frecventat faimosul cenaclu al Casei Studenților, pe care îl conducea pe atunci studenta Gabriela Melinescu. Acolo am asimilat, am legat prietenii durabile sau efemere. După ce se lectura manuscrisul și se pronunța "verdictul", traversam împreună Piața Operei și mergeam la o

(continuare în pag. 7)

bere unde sporovăiam, tot literatură, dar și intrigi și cancanuri. Constant se aflau printre noi: Adrian Păunescu, Constanța Buzea, Virgil Mazilescu, Iulian Neacșu, Olimpiu Vladimirov, George Anania, Mihai Elin, Ion Crânguleanu și alții, poate pe nedrept nenumiți aici. Am debutat pe plan național în "Viața Studențească", revistă care-l avea pe atunci ca redactor șef pe Marin Sorescu. La scurtă vreme m-a luat în obiectiv și Florin Mugur, acordându-mi un spațiu generos în revista Amfiteatru, la rubrica "Constelația Lyrei", pentru un substanțial ciclu de poezie și un comentariu elogios. În cei șase ani de studenție am publicat în toate revistele din capitală și în bună parte din cele din provincie. În zilele când nu aveam cursuri sau laboratoare mergeam pe la Universitate să-l ascult pe George Călinescu. Pe scaun ședea Al. Piru, căruia marele profesor i se adresa des ca pentru încuviințare: "Nu-i așa, Pirule?". Mai mergeam și pe la facultatea de Filozofie, la cursul de "Psihologia personalității" al lui Paul Popescu Neveanu. La Căminul de la Podul Izvor aveam cu mine vioara, de obicei exersam în baie ca să nu deranjez, deși tot mai auzeam de pe câte undeva vreun protest: "Iar ai început, măi, Paganini?" Atunci urcam la etajul 6, treceam prin pod și urcam pe acoperiș. Odată m-a auzit cântând doctorul Nichifor, m-a lăsat să termin și m-a abordat: "Domnule student, nu vreți să veniți la orchestra medicilor? Dăm concerte reușite și în țară, și uneori și pe afară". Cum era să refuz o așa ofertă?! Câteodată se mai lăsa și cu ceva bănuți...

Premiul literar pentru volumul "Alchimia muzelor"

A.D.: *Ce personalități de seamă v-au fost alături pe parcursul vieții? Cu alte cuvinte, cui trebuie să mulțumiți?*

P.S.P.: În primul rând, tatăl meu, care nu mi-a citit lucrările, ci mi-a recitat versuri din: O. Goga, P. Cerna, G. Coșbuc și, desigur, din Eminescu. Cu o lună înainte de a-l pierde, cu glasul aproape stins mi-a recitat pentru ultima oară Doina pe care o iubea nespus. La maturitate m-au influențat poate, Ilarie Voronca, Lucian Blaga, George Bacovia, Voiculescu, G. Lorca și mulți alții...

A.D.: *În care momente anume v-ați simțit cel mai inspirat?*

P.S.P.: Momentele de inspirație? Anotimpul fierbinte al juvenilității, cel de transfer al afectului de la mamă la iubită, dacă e să-l pomenim aici și pe S. Freud. Apoi, contemplația filozofică, esculapică, chiar, căci cam totul vine prin contemplație, adică a te minuna de toate și de tot și a-ți pune întrebări de genul cum de e așa și nu altfel.

A.D.: *Ce credeți despre creația literară românească de astăzi?*

P.S.P.: A-ți da cu părerea despre creația literară de azi e ca și cum ai vorbi despre inflație, nu cea actuală, ci despre cea din anii postbelici. Doar că atunci cauzele erau obiective, iar ale literaturii, în mare parte, subiective. Mă voi servi de o ilustrație. Cândva, eu, generos, am lansat o carte într-o locație publică și am refuzat să-mi vând cărțile, preferând să-i invit pe cei prezenți să ia câte una după buna plăcere. Mă credeți, nu a rămas niciuna pe masă! Ba am și auzit zicându-se: "Dar ce, dacă tot e degeaba, de ce să nu iau?". Așa și cu cartea de azi. Desigur, excepțiile întăresc și regula aparițiilor inflaționiste. De ce să nu scrie și un neicanimeni, dacă unul sau altul se dau mari scriitori?!... Editorul, pe de altă parte, intervine și el: "De ce ăla cu editura lui să aibă așa câștig, că am aflat eu cam cum se face... Duci cartea, se face că o citește cineva, ceva pe la început, ceva pe la trei sferturi, în timp ce întreabă cam în ce tiraj ai vrea, cam ce dimensiuni și cam pe când ai dori-o, eventual mai plătești pe cineva să-ți tragă și o prefață ditirambică, timp în care, curajul acumulat îi deschide apetitul pentru un alt manuscris cu record de viteză. Nu termină unii bine liceul, nici la vremea când ar fi fost potrivit și nici peste un lung răgaz, găsind cu cale că ineptiile merită să fie cunoscute și peste fruntariile țării. Așa se face că nicio notă aparte, nicio nuanță nu dă distincție între unul și ceilalți. O aceeași poezie poate fi scrisă de către oricare altul. Nici vorbă de gramatică, teoria literaturii, știința versificației clasice și postclasice. De altfel, aspiră cu toții la un carnet cu scoarțe cât mai tari care să reziste la fluturat și lesne manevrat în fața muritorilor de rând, creduli sau flegmatici. Dar lăsând impostorii la o parte, că despre ei vorbeam, sunt totuși de laudat minoritarii care au dat și mai produc încă literatură de calitate. Nu dau

(continuare în pag. 8)

nume, cum nici pentru ceilalți nu am dat. M-ați întrebat mai devreme și de când sunt membru al Uniunii Scriitorilor. Prin anii '78 aveam trei cărți de poezie publicate. Prietenul și bonomul Ion Chiric m-a surprins într-o zi cu următoarea invitație: "Hai, măi, Paule, că tu ai acum trei cărți, am și eu două, să mergem împreună la Iași și să depunem dosarul să intrăm în uniune, să nu se mai laude I. T. că el e singurul membru al URSS din Galați. Chiar așa am și făcut. Pe 13-14 octombrie 1978, la Iași, președintele de atunci George Macovescu ne-a înmânat carnetele. Nu m-aș hazarda să laud la modul absolut calitatea literaturii pre-revoluționare, pentru că atunci impostura se realiza prin maculatura de partid și, în ciuda acesteia, în paralel, ca o meritată sfidare, apăreau opere literare importante ce ne mai încântă și azi. Îmi amintesc o scenă penibilă: cam la un an după ce devenisem membru al URSS, am mers la secretariat, la doamna Vâlcu - soția regretatului actor - care m-a întâmpinat cu o întrebare: "Domnule Sânt-Petru, ați adus cumva materialul acela?". Nu terminase însă vorba, când colegul P. B. de alături tresare: "Aaa, bine că ați adus aminte! Poftim, doamnă!", și i-a înmânat un material. „Și dumneavoastră, domnule Sânt-Petru?". "Păi, eu nu, doamnă!". "De ce, domnule Paul?". Jenat și iritat i-am zis: "Pentru că nu m-a inspirat, doamnă!". "Da? Bine, înțeleg că nu ați avut timp, desigur...". Primisem cu câțiva timp în urmă o adresă prin care mi se solicitase să scriu câteva poezii sau poate o proză pentru o carte omagială închinată familiei Ceaușescu... De altfel, personal nu aveam deloc nevoie de afirmare pe o asemenea cale... Am făcut zeci de ani apostolat prin patru județe, de scris o făceam pe apucate în nopțile de gardă sau după ce ieșeam din tură, timp în care alții se plasaseră pe la câte o revistă, după revoluție și-au tras și câte o publicație, publicându-se reciproc, aura de bolnav palid a imposturii a prosperat în voie, netulburată, așa încât într-o sublunatică pădure nu mai găsești vreo prăjină cu care să le ajungi pe la nas. Dar ce deasă va fi însă sîta posterității!...

A.D.: Ați scris o mulțime de cărți. Spuneți-ne, care dintre ele vă este cea mai dragă și care credeți că este cea mai îndrăgită de cititori?

P.S.P.: Cea mai dragă carte? Cea pe care o voi lansa pe 17 martie la "Salonul Literar" al Bibliotecii V.A.Urechia, pentru că aceasta e încăpătoare și are toate cele peste 20 de cărți ale mele, desigur selectiv...

A.D.: De fapt, care ar fi mesajul cărților dvs.?

P.S.P.: Mesajul? Atât cărțile mele de poezie, cât și cele două volume de proză scurtă sau de muzică, nu sunt artă pentru artă, nici artă cu tendință, așa încât, excluzând extremele, avem de-a face cu Artă, fără "adaos comercial"...

A.D.: Vă amintiți de vreun regret semnificativ?

P.S.P.: Un regret semnificativ... Nu am, dar aș spune că, de dragul înțelepciunii întârziate, aș lua-o de la început, fără stagii de sergent sau plutonier...

A.D.: Ce gândește un scriitor la 75 de ani?

P.S.P.: Ce bine că, măcar acum, sau de ceva ani buni încoace, am început să gândesc intuitiv, asociativ, analitic, spiritual!...

Poetul Paul Sânt-Petru, la prima lui poezie

A.D.: Care din perioadele importante din viață v-au marcat cel mai mult anii în sens pozitiv?

P.S.P.: Acum gândesc că, ce bine e că gândesc recuperator! Măcar acum!...

A.D.: Cum vedeți vârsta senectuții - ca om și ca scriitor - de ieri și de azi?

P.S.P.: Vârsta senectuții o văd exact cum o prevedeam. Îmi cad fisele mai ușor ca la bingo - pentru că au acum de unde - uneori din abundență, creând blocaje vremelnice, ca apoi să curgă ca la baraje, prin deversoare de supraplin. O vârstă a senectuții, de calm și semiîmplinire, întru bine-meritată și binecuvântată așteptare și provizorie odihnă!...

A.D.: Ce le transmiteți cititorilor revistei Boema, acum, la acest moment aniversar?

P.S.P.: O aceeași atitudine și vârstă "invidiabilă" și productivă. Asta le-o doresc!

desen de Elena-Liliana Fluture

Petre Rău

CAIETUL ANIMATORULUI

După ce termini de citit un volum de poezie, poate obișnuiești să mai contempli încă un timp asupra conținutului său, să răsuflți ușurat ca după un efort care a meritat, sau poate dimpotrivă, dar până la urmă tot ajungi să îl înapoiezi celui de la care l-ai împrumutat, să îl așezi la loc în bibliotecă, sau să îl pui alături pe masa de lucru pentru simplul motiv că simți nevoia să scrii ceva despre el și trebuie să-l mai consulți.

După ce am lecturat fiecare carte de poezie a lui Virgil Costiuc - și mărturisesc că am repetat de patru ori povestea asta până acum - mi s-a întâmplat de fiecare dată să simt nevoia de a scrie câte ceva despre carte.

Virgil Costiuc scoate cam o carte de poezie pe an. E mult? E puțin? Mie mi se pare tocmai potrivit, pentru că el, poetul, are o vârstă respectabilă (anul acesta, pe 4 Martie, a atins onorabila cifră de 60 de ani), debutul său a fost mult întârziat și acum se grăbește să recupereze din timpul pierdut sau poate și-a găsit un ritm perfect de a se exprima ideal în poezie.

După primele trei volume de versuri - "Sanatoriul de pe mal", 2008 și "Tăcerea semnelor", 2009, ambele apărute la editura PrincepsEdit din Iași, apoi "Cazemate cu ochi", editura Antares, Galați, 2010 - iată că acum, la început de 2011, ne-o aduce pe cea de-a patra sa carte: "Caietul animatorului", editura Brumar din Timișoara.

Se obișnuiește să se spună că, în general, critica direcționează sau corijează creația unui autor. Scriitoarea Nora Iuga însă spunea la un moment dat că: "Pentru mine, cel puțin, critica literară actuală nu are autoritate...". La rândul meu aș putea întreba și eu, retoric, ce anume mai are autoritate azi, în plină dominație a libertății?

Virgil Costiuc, o mărturisește azi, și-a însușit cu bărbăție o parte din notele critice cuprinse în cronica mea la prima sa carte. Și asta, în pofida faptului aproape incontestabil că, chiar din debut, Virgil Costiuc se anunța ca un viitor poet viguros, lucru dovedit de altfel la următoarele sale cărți.

La fel ca în volumele anterioare, poetul ni se prezintă și în acest ultim volum de versuri precum o furtună care se dezlănțuie după o mai lungă sau mai scurtă perioadă de așteptare cu suflul la gură. Însă de data aceasta îl recunoaștem mult mai ușor, pentru că ne-am obișnuit deja cu "apucăturile" sale și nu mai e nevoie să ni le dezvăluie nimeni.

Cu dezinvoltură, manifestă în continuare o inocentă și pe mai departe riscantă tonalitate confesivă, versurile sale tinzând să alunge ciudățeniile unor nevroze care ascund sincope și frustrări mai vechi sau mai noi. Dar nu mai fuge de aceste spaime călare pe un cal oarecare, ci pe "fratele cailor dornici de libertate" (Delincent, p.7).

Așa cum ne-a obișnuit deja, în volum apar imagini din lumea arabă, pe care poetul le-a cunoscut și despre care a păstrat amintiri vii și trăiri spirituale unice. Iată câteva dintre poemele din acest ciclu, care

se adaugă să reîntregească binecuvântarea peisajelor exotice, dar și tema războiului care nu pare că are șanse să înceteze vreodată: Santinela, Fotografe, Plafonul spațiului de jos, O pușcă fără recul.

Aproape toate poeziile lui Virgil Costiuc sunt imagini de kinoramă. Mai pregnant însă întâlnim această senzație în poeme precum: Mesaj, Fotografe, În dreptul vagonului se opri o biserică, Bolivarul, Canalizarea, Motiv pentru despărțire, Semn, Călătorie neterminată ș.a. Dar imagini terifiante, tot de kinoramă, întâlnim și în multe alte versuri care dezvăluie ipostaze absconse: "*pământul pe care-l arunc peste umăr / mi-l azvârle cineva în groapă - peste mine*" (Cum bate un copil din palme, p.24).

Poezia se derulează precum imaginile captivante ale unui film căruia îi acorzi încordat toată atenția și mai dorești să se facă și liniște în jur. Multe dintre poeme sunt construite pe motivul asemănării vieții cu filmul. Motivul "lumea ca film" nu are legătură cu arhiveculatul motiv "lumea ca teatru", pentru că în teatru nu apar clișee, flash-uri, dinamică continuă ș.a.m.d. Lumea din film nu e o lume spectacol, simulată la cheie și inadapată, ci una care, deși virtuală, aparține palpabilului dinamic, real, cu o curgere continuă și descătușată de sonorități imediate. Diferența dintre teatru și film nu este dată numai de ceea ce sugerează azi live-ul și playback-ul. Nici filmul și nici poezia nu se joacă pe viu. Viața văzută la teatru e viața reală, o poți vedea și percepe și la tine acasă. Pe când cea din film e precum poezia: înregistrată pentru a fi redată, mai târziu sau oricând, oricui, o poveste virtuală, în care cel mai adesea ne recunoaștem. Iată cum ochiul poetului face descoperiri sinistre și își apropie veșnicia prin imagini efemere și intuiții fragile: "*singură biserica aștepta în gară / naveta cu sfinți lovindu-și palmele de clopote mici / locuri goale lângă icoane / pe cer urme de copită / umbre călărind caii de fum*" (În dreptul vagonului se opri o biserică, p.25).

Poezia lui Virgil Costiuc rămâne în continuare o poezie a memoriei, cu amintiri care scrijelează adânc vibrația ființei umane:

(continuare în pag. 10)

“sunetul lovea perpendicular strada / lăsând o gaură prin care se scurgea ploaia” (Amintiri voalate, p.9). Eul poetic privește cu oarecare detașare și apreciază de la distanță clișeele de viață care i se perindă prin fața ochilor, surprinzându-le deformate sub greutatea momentelor întârziate ale reflectării: “pe rizurile vieții alerga acul unui pin / în planul rotirii” (Unui pelerin, p.20).

Vocea poetică articulează un univers liric practic, în care experiența de viață este împinsă la vârf, pe linia întâi a frontului pe care se dau bătăliile sufletului: “de la minus spre plus - câte drumuri nebune” (Exercițiu, p.15), sau ale angoaselor vechi sau noi: “lama a sclipit/ oh același decliv/ și soneria instinctului de conservare” (Santinela, p.18).

Precum pasărea ucisă din greșeală cu praștia, din poemul “Cântec șoptit” al lui Zaharia Stancu, eroul liric din “Cuplu în rotații” (p.37) își tratează pușca la umbra inconștienței, cu blândețe și pudică tandrețe. Îi dădea în fiecare zi bună dimineața, o curăța cu dragoste și o ținea în puf, mângâind-o și alintând-o ca pe o păpușă. Și, cel mai important, la limita maximă a ignoranței, “o învăța să tacă”.

Poetului îi place să flirteze cu sărăcia. În versul său se întrevede condiția unui poet sărac din punct de vedere material. Eroul liric iubește caracteristica de obiectivitate dintr-o binecunoscută ironie romantică întâlnită la personajul Dionis al lui Eminescu, în care acesta se raportează la situația în care se află (“Bani n-am mai văzut de-un secol, vin n-am mai băut de-o lună”), având grijă să ajungă deseori într-o atmosferă de boemie. Cu ajutorul imaginației el se detașează de lumea înconjurătoare, o observă și încearcă să o judece, oarecum cu ironie. Este ca un fel de evadare din realitate, dar nu prin visare, așa cum ar face-o oricine, pentru că Virgil Costiuc ocolește cu obstinție motivul romantic. Lucrurile nu sunt unice, ele se văd multiplicare în diverse forme, toate inspirate de realitatea înconjurătoare. Desigur, prin vis și-ar fi putut crea viața așa cum și-ar fi dorit-o. Însă Virgil Costiuc nu-și permite să viseze, pentru că este permanent cucerit și încâtușat de fruste realități.

Eroul liric se complăce în situații mai mult decât umile, ba chiar le și provoacă uneori. Cu toate acestea, îl vedem și detașat, într-atât încât să poată privi cu destul sarcasm lumea înconjurătoare, chiar personificându-i lucrurile și acordându-le atribute umane în funcție de modul în care acestea se mișcă. Tabloul în care se întâmplă contemplarea pe geografia tavanului plin de gândaci reușește să ne apropie din nou de sârmanul Dionis. A sta cu ochii pe pereți e un bun prilej de meditație: “în camera mea au loc și se întâmplă / mari descoperiri geografice” (Călătorie neterminată, p.70). Dar, spre deosebire de Dionis, eroul lui Virgil Costiuc, care visează și el scârbit de viața pe care o duce, nu așteaptă somnul ca alinare sau ca uitare. Meditația se încheie nu lipsită de speranță, fără însă a contrapune vreo îmbunătățire a condiției de poet, bogat din punct de vedere spiritual, dar mult prea sărac în viața de zi cu zi: “acum văd privind la tavan / cum varul se exfoliază pe mari porțiuni / igrasia se întinde plină de mucegai / camera devine întunecoasă / peste un timp am să intru

în furtună / într-o altă realitate / mai degrabă plec să cumpăr / de la magazinul din colț / o găleată cu var și un trafalet / salvez ce se mai poate salva / văruindu-le” (p.71).

Așadar, concluzia finală nu este deloc una amară (“poezie-sărăcie”), căci bogăția de spirit este la eroul liric al lui Costiuc un semn al recunoștinței sale existențiale. Poetul știe bine că adevărata sărăcie este sărăcia spirituală. Dacă din sărăcia materială mai există scăpare, din cea spirituală nu te scapă nimic: “cum stau cu fața către cer / întocmai ca înțelepții care dezleagă statornicii ale / efemerului / văd un copil care bate din palme / și-n aerul comprimat / naște un flutur” (Cum bate un copil din palme, p.24).

Versurile lui Virgil Costiuc nu au accente romantice, deși nu lipsesc teme și motive de această factură precum singurătatea, meditația nocturnă, visul și reveria, pasiunile, rostul poetului și al poeziei într-o lume ostilă. Sintagmele sunt robuste și adeseori grave, nelăsând spațiu suficient ludicului. De altfel, oximoroanele sunt ocolite aproape cu ostentație, deși nu lipsesc combinațiile curajoase de concepte într-o aparentă incompatibilitate.

O joacă de copil cu lumea și cu obiectele create de om sau natură (“O sfârlează din lemn și o dorință nebună”) demonstrează că, în fond, neputința umană este cea care ne îndreaptă pașii spre ludic și reverie, din dorința arzătoare de a ține lumea în palmă măcar pentru o clipă. Tot un fel de joc dorit întâlnim și în poemul Animatorul (p.74): “bastroanele au fost retezate / de la înălțimea copilăriei / rezemate de calorifere / învăluite în perdele dantelate”.

Dragostea este din nou la Virgil Costiuc un sentiment vremelnic, lipsit de ornamente, rupt aproape brutal de proferisire: “și pe întuneric în așternut / îmbrățișarea femeii e întotdeauna / o altă femeie” (Fluviu, p.39). Eroul liric se ascunde în sine și se lasă greu dezvelit de lumină: “nu-mi amintesc / să fi deschis cuiva / să-mi populeze intimitatea” (Motiv pentru despărtire, p.59). De aceea, el vede omul și lumea prin prisma propriilor experiențe umane: “poartă o haină universală / mersul îi este legănat / de vaporean debarca” (La stânga și la dreapta, p.40), rătăcind adesea fără vreun scop definit, altul în afară de cel dedicat supraviețuirii: “rătăcim și nimeni nu ne mai lămurește / corabia aceasta e un galoș / în cârligul unei undițe / aceasta-i o corabie - îl îmbărbătam / iar noi plutim ca niște duhuri / tu ești cârmaciul liniei drepte / iar eu veghea la catarg / păsările se zbat în dreptul fantelor de orgă / bat clape de coleoptere / în biserici îngerii sunt gradați / cu polen” (Tot înainte, p.42).

În sanatoriu (temă abundantă din primul și al doilea volum) “medicamentul se lua cu lingurița / direct din soare” (Cerșetorii, p.46). De altfel, tema beneficului astru a mai fost uzitată de poet în versuri pline de candoare, în care adevăratul soare este

(continuare în pag. 11)

percept într-o definiție limpede, desprinsă din teluric ("soarele / un mic sfânt / în care batem cuie / ori de câte ori / nu găsim drumul" - Poem, p.78, din volumul "Sanatoriul de pe mal").

Spațiul îngust și frustrant al sanatoriului se metamorfozează acum într-un curatoriu de sine stătător, fără constrângeri de tot felul, ci numai cu atenționări și invitații binevoitoare: "să ne legăm batistele la gură / sau întors veceurile invers / fantasticul se scurge prin canale / toate merg slobode" (Numărătoare, p.47). Viața este trăită cu adevărat doar în măsura în care sunt acceptate o serie de compromisuri, indiferent dacă acestea presupun voluptăți dureroase sau bucurii pedepsitoare.

Poemele din ciclul "Spital" sunt și ele metamorfice, deși ni se înfățișează din nou ca o anexă a mizeriei umane: Cerșetorii, Canalizarea, Foaia de temperatură la patul unui bolnav. De data asta însă ele nu mai reprezintă o obsesie, iar delirul aproape că dispăre sau începe să se lăncezește. Suferința este pusă alături de sensibilitatea umană și dă glas speranței și libertății neiluzorii: "și mama a fost o femeie frumoasă / dacă a avut putere să mă ducă în brațe / pe malul mării - de la un sanatoriu la altul / să calc cu piciorul bolnav" (Despre mama și poezi, p.67).

Când în sfârșit se gândește să edifice ceva, eroul liric se trezește împiedicat chiar de mulțimea desprinsă din haos, de mizerii și vicisitudini laolaltă, devenind imposibilă întrezărirea unei soluții salvatoare: "n-am nici un proiect pentru acest loc viran / unde câinii vagabonzi își fac culcușul / hârjonindu-se printre gunoarie / scaieții sunt împodobiți / ca niște brazi cu tampoane de vată / vântul aici se odihnește / norii stau crăcănați și scuipe printre dinți / mă trezesc cu o foaie de hârtie / luminată de geamul șters cu ziare" (Construcție, p.38).

Mai întâlnim în poezia lui Virgil Costiuc locuri familiare frumos zugrăvite și fresce ale memoriei: Radiografii întârziate, Mișcare continuă, dar și imagini apocaliptice precum cele din poemele: Amintiri voalate, Santinela, Ascultând sunete, Tot înainte.

Poet sensibil, talentat, spontan, vizual prin excelență, Virgil Costiuc poetizează peisajul urban în cadențe muzicale variate ("orașul doarme / cu luminile unei naufragiate corăbii" - Fluviu, p.39), sublimând imaginea, singurătatea și timpul. Timpul, de pildă, capătă accente grave, poetul prezentându-ni-l ca și cum ne-ar aluneca permanent din mâini: "dimineața începea să alerge / ciocnindu-se de tampoanele altor dimineți / lung șir de vagoane urări de rămas bun / cel așteptat era o scrisoare / cu mâna lipită de expeditor" (În dreptul vagonului se opri o biserică, p.26). Însă, în principal, avem de-a face cu meditații asupra vieții, poeziei și menirii, dar mai ales asupra condiției poetului.

Orașul provincial nu mai este somnolent, ci de-a dreptul mort. Însă, înainte de a muri de tot, a apucat să-și devoreze chirișii: "sunt șomerul acestei fabrici de fum / suflet împachetat / sub un pom de crăciun" (Orașul adormit în fum, p.61). Nici edificiile veșniciei nu se simt mai bine: "biserică e un furnal / sfinții intră pe sus cu minereu / c a r b o x i h e m o g l o b i n a / acesta-i sângele meu dulceag" (p.61).

Răzvrătirea însă nu mai reprezintă o soluție, dar soluția în sine, deși mai timid, este acceptată: "gata cu de-a bușilea / altcineva trebuie să vorbească / nu mă interesează ce-a spus învățătorul" (Un nebun, p.53).

Uneori ai putea vedea în poezia lui Virgil Costiuc o lume într-o degradare continuă, perversă și antiliberală, murdară, discontinuă și venetică. Poetul în sine este constrâns, vădit încătușat, poate fi văzut adesea într-o izolare voită, perpetuă, în ipostaze de izolare a eului liric, precum într-un cavou de plumb a la Bacovia. Încărcat cu metafore grele, cel mai adesea fonetice, chiar și un singur poem poate transmite starea de spirit asociată cu așteptarea într-un cavou, el însuși, ca întreg, devenind metaforă. Și asta fără să fie vorba despre o suferință existențială pe care poetul să o echivaleze cu dispariția bruscă a emoțiilor, cu pustiirea bizară a lumii, într-o așteptare distructivă, într-o singurătate terifiantă creată prin intuirea apăsătoare a neantului. Ci, pur și simplu, prin faptul că Virgil Costiuc nu-și populează deloc singurătatea, ba chiar o ispitește, ca și cum i s-ar potrive ca o mânășă. Pentru că toate celelalte personaje din afara lui sunt rupte din el. Și pentru că acestea, deși îi sunt proprii, nu au nimic în comun cu sărăcia și suferințele lui, ci sunt doar prefăcătorii, iluzii ce se petrec precum înfăptuite de mâna unui magician versat. Singurătatea nu o găsim intercalată cu ajutorul sensibilității și imaginației, dar îi este permis să-și ridice tentaculele la infinit: "fiind singur nu însemna că era un învins" (Radiografii întârziate, p.5).

Compozițional, poeziile respectă aproape identic forma și dimensiunile geometrice din volumele anterioare. Titlurile sugerează aproape de fiecare dată conținutul, sunt bine alese, formând ele însele un flux lectural captivant. Deși pe alocuri întâlnim și tema socială, poezia lui Virgil Costiuc nu îndeplinește un rol social.

Continui să cred că, la Virgil Costiuc, poezia se naște nu din meditație ca însușire, ci din talent, care îi aduce din neant inspirația poetică. Poezia sa nu este o comunicare a incomunicabilului și nici o revelare a misterului. Poetul în sine este un artizan al cuvintelor combinatorizante, fericit combinate, fără reguli semantice nedelicat impuse. De altfel, simpla cunoaștere a regulilor nu mai este suficientă pentru poezia de azi, așa precum într-o meserie oarecare.

Parodiind titlul volumului, pot spune că Virgil Costiuc a încercat să ne prezinte o poezie animată, de bună calitate. Și a reușit. De la un volum la altul, perfecționarea vocii lirice a fost, cel mai probabil, grija sa permanentă. Acum el ne oferă un univers artistic plăcut, cu multe note originale, în care sensibilitatea se împreună cu vocația artistică.

Cu fiecare poem nou poetul se redescoperă. De aici, probabil, și entuziasmul său creativ. El și-a conturat un stil pe care și l-a întărit indubitabil cu mijloace artistice de mare sensibilitate. Rămân însă convinși că mai are multe să ne ofere.

Aura CHRISTI**Așa nu se face, Adevărul holding!**

Am început, acum mai bine de doi ani, un proces împotriva AH, fiind amenințat într-o notificare de Adevărul Holding, prin avocații săi, că ne vom alege cu dosare penale etc., dacă nu vom achita subsemnata și Janina Ianoși câte 50.000 de euro, iar trustul Ideea Europeană - 100.000 de euro, aceste sume urmând să se dubleze în cazul în care...

Juristul Vasile Potlog susținea sus și tare, ridicând arătătorul mâinii drepte: „Nici într-un bordel nu-ți poți permite să spui și să faci orice. Cu atât mai mult, într-o sală de judecată...” Bunicul meu spunea aceste lucruri în perioada interbelică. Ce vremuri! Noi suntem în anul de grație 2011, în România începutului de Mileniu al III-lea. Mai gravă decât criza economică ce bântuie țara noastră – și se pare că o va mai bântui încă o vreme bunicică – este criza morală fără precedent. Se poate spune orice, în orice context, oricui, fără limite, fără perdea, fără Dumnezeu, uitându-se – sau mai grav, în cazul anumitor indivizi, neștiindu-se – că așa nu se face!

Cazul Tolstoi - plagiatul secolului? Este una dintre cele mai incredibile experiențe de care avem parte în ultimii mai bine de doi ani. Mă refer la celebrul cuplu spiritual Janina și Ion Ianoși, creatorii ediției *Jurnal* (vol. I-II) de Lev Tolstoi – ediție care face parte din patrimoniul spiritual al României, traducerea aparținându-i Janinei Ianoși, cu o selecție, prefață, note și tabel cronologic de Ion Ianoși – două tomuri masive, de peste o mie de pagini, apărute, în 2005, Ediția a III-a, cea mai completă, la Editura Ideea Europeană. Mă refer la trustul Fundația Culturală Ideea Europeană și Editura Ideea Europeană. Și, nu în ultimul rând, mă refer la... mine însămi. E știut din presa națională, care a scris pe larg despre acest subiect în mod constant - e adevărat că s-a aflat târziu cine anume este „făptașul”, „fantomă” plagiatorului bântuind, după cum s-a scris, literele românești - că ediția menționată a fost plagiată, piratată, vandalizată de Gheorghe Stanca / pseudonim: Ghenadi Strungar, și a apărut, cu titlul fals, abuziv *Memorii* - Tolstoi n-a scris niciodată memoriile! - în toamna anului 2008, la Adevărul Holding (AH). Am început, acum mai bine de doi ani, un proces împotriva AH, fiind amenințat într-o notificare (vezi dosarele publicate în primăvara anului 2009 în *Contemporanul*, precum și extrasele din presă de pe google, dând motor de căutare *caz tolstoi – plagiatul secolului, adevărul holding – ideea europeană*), fiind, așadar, amenințat de Adevărul holding, prin avocații săi, că ne vom alege cu dosare penale etc., dacă nu vom achita subsemnata și Janina Ianoși câte 50.000 de euro, iar trustul Ideea Europeană - 100.000 de euro, aceste sume urmând să se dubleze în cazul în care... etc., etc., nu-i așa?

Voalat, insidios, AH, prin avocații săi, și ai lui Gheorghe Stanca - în iarna anului 2011 - insinuau la

ultimele înfățișări în instanță că iau în calcul și posibilitatea de a face plângere penală – un denunț calomnios, vorbind în limbaj juridic – împotriva subsemnatei și a doamnei Janina Ianoși pentru acuze... inventate, sfidătoare, calomnioase, abuzându-se astfel la modul incalificabil de drepturile existente și recurgându-se la alte evidente tentative de intimidare. Să înțelegem că preluarea abuzivă, ilegală, a unor ediții de către AH constituie o experiență curentă pentru această firmă? Să ne referim și la cazul Vintilă Corbu, *Asecul romei*, și la Mihail Sebastian, *Accidentul și Strada cu salcâmi*, și la G. Calinescu, *Enigma Otiliei*, cazul Tolstoi fiind, de departe, cel mai flagrant?

Este incredibil, incalificabil ceea ce se întâmplă. Există expertiza ORDA, concludentă în sensul plagiatului. Există recunoașterea faptei de plagiat de către Gheorghe Stanca însuși! Or, după ce AH a obținut, răstimp de doi ani, dacă nu greșesc: mai bine de 16 amânări în instanță, lucrurile treneză, deși verdictul este limpede, nu-i așa? Prin reprezentantul său din 2008-2009, dl Răzvan Cornețeanu (împotriva căruia, aflăm în sala de judecată, între timp, s-a dispus începerea urmăririi penale), AH a sfidat ORDA, Inspectoratul General al Poliției sesizat de ORDA, prezentând abia la parchet, contractul cu Gh. Strungar, care, după o investigație desfășurată conform legislației în vigoare, s-a ales, în consecință, cu un dosar penal. (Apropo, dacă ați citi acel contract, ați avea nu puține pretexte de analiză cel puțin, să le spunem așa, rezervat, interesante; conform aceluia înscris, dl Stanca se angaja se traducă în nici două luni, citiți cu atenție?, peste două mii de pagini de manuscris din limba rusă, fără să știe cum se spune *buna ziua* în limba lui Tolstoi, din „memoriile” Magului de la Iasnaia Poliana – care știm că n-a scris niciodată memoriile! – și să le prezinte... în limba engleză, acestea apărând la nici două luni, pare-se, după încheierea contractului... în limba română. Ne imaginăm ce eforturi a făcut devenitul celebru Ghenadi Strungar, contra unor drepturi de autor care nu depășesc echivalentul a două sute de euro!, fără să știe, repetăm, rusa, să facă o selecție din cele 13 volume tolstoiene de jurnal din ediția jubiliară apărută în 90 de volume, ediție rară, bibliofilă, inexistentă în marile biblioteci românești, iar acea selecție să corespundă întocmai, un miracol, nu?, cu cea făcută răstimp de doi ani de domnul profesor Ion Ianoși, membru de onoare al Academiei Române, în baza volumelor împrumutate de Editura Univers de la o prestigioasă bibliotecă moscovită, pe vremuri, în deceniul al șaptelea!) AH sfidează, de necrezut, în continuare, legea, buna credință, limita bunului-simț, purtându-ne în continuare, prin amânări, trucuri avocățești, insinuări, tentative de intimidare, denunțuri insidios calomnioase, pe drumuri, abuzând evident, de departe, grosolan.

(continuare în pag. 13)

Pe mine m-a creat Dumnezeu ca să scriu, să citesc, să scriu și, iar și iar, să scriu și să public ritmic cărți; aceasta e misia mea pe pământ.

Aura Christi mă numesc și sunt scriitor român.
Vocația mea este scrisul.

Vocația de editor este una secundă. Îngrijesc, însă, revista *Contemporanul*, cărțile prietenilor mei, ai noștri, publicate de Ideea Europeană, cu dragostea și profesionalismul cu care îngrijesc editorial vorbind cărțile ce poartă semnătura mea. Așa am îngrijit *jurnalul* Magului de la Iasnaia Poliana, intenția fermă fiind să organizăm o serie de festine literare dedicate centenarului acestui uriaș scriitor al lumii. Centenarul Tolstoi și tot ce intenționez să facem cu acest prilej a fost zădărnicit de acest grosier plagiat de o brutalitate unică, incalificabilă, care a fost interpretat ca un act abuziv îndreptat împotriva breslei scriitorilor, a celei a editorilor.

În mintea mea de poet, e foarte vie scena în care, văzându-i pe cei doi prieteni ai noștri, brusc, gârboviți, brusc bătrâni, Ianoși mi-a spus, în decembrie 2008, la sediul *Contemporanul*: „Aura, suntem la sfârșitul carierei, la sfârșitul vieții. Nu ne lăsa să plecăm de aici așa, cu asta”, arătând spre ediția vandalizată. Nu voiau, prietenii noștri, de bună seamă să rămână cu o ediție trunchiată, în brațe, în apusul existenței lor de cărturari exemplari... Atunci, la începutul acestei dramatice aventuri editoriale, care îmi lasă un gust din ce în ce mai amar, n-am știut că voi avea nevoie de curaj, da, de un curaj nebunesc aproape, ca să lupt cu ditamai holdingul...

Ideea europeană, da, este adevărat, are un prestigiu greu de tăgăduit. Și, totuși, luptam și luptăm în continuare – tot mai strânși unul în altul, tot mai însingurați, tot mai străini – cu un mamut editorial, financiar vorbind nelipsit de putere, ca să apelăm, iar și iar, la limbajul litotei. Acum, când sper că ora verdictului care se va da în instanță se apropie... mă întreb cât timp voi fi purtată, vom fi purtați în continuare pe drumuri, ca să demonstrăm un lucru deja demonstrat: un plagiat de proporții de necrezut, de o brutalitate inegalabilă (notele elaborate de Ion Ianoși au fost, în ediția piratată, în nu puține cazuri, inserate la modul scandalos, barbar, în corpul textului tradus de Janina Ianoși, traducere care a respectat cu sfințenie originalul!!!)? Un caz de abuz unic în istoria editologiei mondiale. Mă întreb: câtă vreme Adevărul holding, prin reprezentanții săi în instanță, ne va răpi din liniște, echilibru, sănătate, târându-ne în cel mai sordid, incredibil noroi, prejudiciindu-ne, în ultimii doi ani, imaginea, prestigiul? Și, evident, nu numai imaginea și prestigiul... Apropo de imagine, de prestigiu, aflu – pe holul Tribunalului Bucureștii!, înainte să intrăm în sala de judecată – de la avocata plagiatorului că eu, Aura Christi, sunt... „nebună, bestie, nemernică”. Nici mai mult, nici mai puțin. Apoi, aceeași avocată... îmi citește lecții de morală, făcându-mi – spre stupefacția mea – reproșuri, aducându-mi acuze, spunându-mi, în prezența prietenilor mei, că așa cum am făcut eu nu se face. (!!) Același lucru l-a făcut nu o dată AH, prin avocații săi, care am înțeles că sunt foarte bine plătiți pentru

fiecare înfățișare în instanță, nu-i așa?; să înțeleg că le este, financiar vorbind, convenabilă fiecare amânare obținută în instanță? E o întrebare; nimic mai mult. În acest context, întrebarea adresată de AH, prin avocații săi, doamnei Janina Ianoși – dacă emerita traducătoare, țineți-vă bine!, l-a plătit pe Gheorghe Stanca, pentru a comite plagiatul – să ți se mai pară monstruoasă, deplasată, absurdă?

Bunicul meu – Vasile Potlog – dinspre Tatăl meu, Semion (născut într-o familie de profesori, juriști, el însuși devenind militar în trupele de elită ale aviației), a fost jurist. Nu l-am cunoscut pe buny Vasile *in vivo*, a murit tânăr, la nici 33 de ani împliniți, pe când Tatăl meu nu avea decât un an. De la soția lui, respectiv, bunica mea, Elena Jușkov-Potlog, am aflat că juristul Vasile Potlog susținea sus și tare, ridicând arătătorul mâinii drepte: „Nici într-un bordel nu-ți poți permite să spui și să faci orice. Cu atât mai mult, într-o sală de judecată...” Bunicul meu spunea aceste lucruri în perioada interbelică. Ce vremuri! Noi suntem în anul de grație 2011, în România începutului de Mileniu al III-lea. Mai gravă decât criza economică ce bântuie țara noastră – și se pare că o va mai bântui încă o vreme bunicică – este criza morală fără precedent. Se poate spune orice, în orice context, oricui, fără limite, fără perdea, fără Dumnezeu, uitându-se – sau mai grav, în cazul anumitor indivizi, neștiindu-se – că așa nu se face!

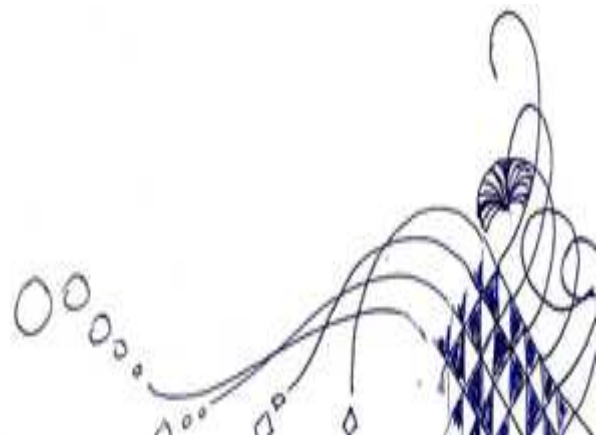
Așa nu se face, Adevărul holding!

4 martie 2011

**Revista Contemporanul
Ideea Europeană**

Asociația Contemporanul

Sediu central: Str. Blănari, nr. 21, et. 1,
sector 3, București

desen de Elena-Liliana Fluture

Ana Maria CHEȘCU

Moldova în timpul lui M. Sturdza (1834-1849), în relatările a doi călători străini, botanistul Carol Guebhart și viceconsulul Bartolomeo Geymet

Partea I

La mijlocul secolului al XIX-lea, Principatele se aflau într-o perioadă profundă de transformare, pusă sub semnul domniilor regulamentare. Dacă în timpul domniilor pământene, Principatele au scăpat de sub *aripa protectoare* a turcilor, în perioada imediat următoare au intrat sub cea a rușilor, care au instaurat aceste domnii.

Contestați de unii și lăudați de alții, domnii regulamentari au avut o imagine destul de *șifonată* în istoriografia pașoptistă. Nu trebuie însă să uităm că aceștia s-au aflat în vizorul Rusiei, în mod permanent, iar Regulamentele Organice, sunt o dovadă în acest sens. Dacă ne gândim la modul în care istoriografia pașoptistă, a receptat această perioadă, relatările de călătorie constituie surse și mai prețioase de informare, deoarece aparțin unor oameni, care nu au fost implicați activ în evenimentele epocii și a căror păreri întregesc tabloul unei societăți, în continuă schimbare. Ba mai mult, prin diversitatea părerilor lor, ne oferă o imagine mai reală și neperversă a realităților din Principatul Moldovei, în cazul studiului de față.

Din galeria călătorilor străini, care au poposit pe meleagurile noastre, am ales doi călători, care datorită preocupărilor lor, au stat o perioadă bună de timp la Galați, fiind familiarizați cu realitățile de aici. Din acest motiv, relatările acestora sunt destul de bine documentate, oferind detalii prețioase asupra activității politico-economice, numărului și structurii populației, cu unele excepții desigur. Tocmai aceste diferențe de opinie vor constitui obiectul studiului de față.

Și Galațiul s-a aflat în această perioadă, într-un plin proces de transformare, care avea să-și pună pecetea și asupra dezvoltării ulterioare. Datorită poziției geografice și evenimentelor politice, marile puteri, au devenit din ce în ce mai interesate de această regiune. Această dezvoltare s-a datorat și liberalizării navigației, în urma tratatului de la Adrianopol (1829), în urma căreia Galațiul, a devenit principalul „antrepozit” al produselor Moldovei.¹ Odată cu constituirea regimului port-franc, la 1 iunie 1837, marile puteri și-au întemeiat consulate aici.² În mod evident a existat o competiție între acestea, iar

rapoartele consulare ilustrează acest lucru. Din acest punct de vedere, relatarea lui Bartolomeo Geymet, viceconsul sard, la Galați, între anii 1837-1843, poate avea și un rol propagandistic. Misiunea acestuia nu s-a redus numai la protejarea conaționalilor săi, ci și la atragerea marilor comercianți din regatul Sardiniei.

În afară de aceste misiuni diplomatice, au existat și alte preocupări, care i-au mânat pe călători prin aceste meleaguri. Unul dintre acestea a fost cel științific, peisajul și flora Galaților constituind adevărate puncte de atracție pentru călătorii occidentali. Un exemplu în acest sens este oferit de către botanistul elvețian, Carol Guèbhart, care profită de ospitalitatea prințului D. Moruzi, pentru a publica *Testamen Florae Moldaviae*. Încă din prima parte a lucrării, acesta se justifică, afirmând că, *invitat de principele Moruzi Dimitrie, unul din marii proprietari ai Moldovei să vin să cercetez vegetația acestei țări, m-am grăbit să folosesc această ocazie pentru a scutura povara birourilor ministeriale și să mă dedic fără reținere pasiunii mele pentru botanică.*² Acesta a stat mai bine de șase ani la Galați, cunoscând îndeaproape realitățile gălățene.

În comparație cu această lucrare, raportul viceconsulului italian, *Aperçu sur le Principautés de Moldavie et de Valachie*, reprezintă o sursă prețioasă de informare în ceea ce privește activitatea economică a portului Galați, în special activitatea caselor comerciale sardineze, dar impresionează, în mod neplăcut, prin superficialitatea observațiilor referitoare la moravurile populației, religie și organizarea politică și administrativă a principatului Moldovei.³ Din acest punct de vedere lucrarea lui Guèbhart, se dovedește a fi mult mai documentată decât cea a diplomatului italian, care nu-și poate părași primele impresii. Dacă ne gândim că acesta își scrie raportul la debutul venirii sale la Galați, în timp ce botanistul elvețian stă mai bine de șase ani pe meleagurile noastre, ne putem da seama de ce.

Lucrarea lui Guèbhart, conține și unele denumiri specifice botanicii, care nu se regăsesc, în mod evident, în raportul lui Geymet. După cum afirmă, el însuși raportul reprezintă o *Vedere generală asupra principatelor Moldova și Țara Românească*, iar informațiile privind orașul Galați, sunt destul de nesemnificative, în comparație cu lucrarea lui Guèbhart.

Datorită originii sale, Geymet încearcă să sublinieze moștenirea latină a poporului român. În ceea ce privește această origine, există și astăzi numeroase controverse între istorici. Cu toate că nu ne mai putem considera urmașii fideli ai Romei, nici nu ne putem nega moștenirea latină. Datorită acestei moșteniri latine există numeroase asemănări între poporul italian și cel latin, lucru observat și de către viceconsulul italian, care

(continuare în pag. 15)

considera că, *populația de la câmpie este exclusiv românească, este o rasă, care are trăsături italiene, iar limba vorbită de moldoveni și munteni, este o limbă latină coruptă.*⁴

Dacă lucrarea lui Guebhart este scrisă sub formă de memorii, relatarea viceconsulului italian este mult mai oficială, asta datorită și funcției sale. Spre deosebire de Occidentul Europei, unde transporturile încep să se dezvolte, în Principate situația era total diferită. Majoritatea călătorilor, care veneau aici alegeau transportul pe apă, deoarece acesta era mult mai sigur și rapid. Cu toate acestea, condițiile de călătorie erau insalubre, față de cele din Occident. Despre traseul parcurs de viceconsulul italian nu știm aproape mai nimic, decât că a ales calea Dunării, călătorind prin Viena, Lemberg, apoi prin Cernăuți, pentru a ajunge la Iași, unde avea să fie prezentat domnului M. Sturdza.⁵

Și traseul parcurs de botanistul elvețian este unul asemănător. Aventura sa începe în 1942, când pleacă de la Paris, face un popas la Strassburg, apoi se îmbarcă pe un vas cu aburi la Viena.⁶ Nici pe uscat, condițiile de călătorie nu erau dintre cele mai fericite. Principala metodă de a călători era poșta. Aceasta a fost înființată în Țara Românească, de către Alexandru Ipsilanti, în 1775, iar în Moldova, de către Alexandru Moruzi, între anii 1792-1793. Cei doi călători nu par a fi fermeceți de celebra căruță, singurul mijloc de transport disponibil. Dacă punem la socoteală și starea proastă a drumurilor putem să-i înțelegem. Dacă pentru Guebhart, căruțele reprezentau, *un fel de coșuri prăpădite de răchită așezate, fără nici un fel de arc sau întăritură, pe două osii și patru roți din lemn și abia atât de încăpătoare, încât un om să poată sta pe un braț de fân care-i servește drept culcuș,*⁸ pentru viceconsulul italian situația părea și mai tragică, deoarece, *nu de puține ori aceste mașinării se stricau în drum, iar poștalioanele își pierdeau călătorii pe drum (probabil a trecut printr-o asemenea experiență și a rămas traumatizat).*⁷ Demn de amintit aici, este faptul că, străinii puteau călători cu poștalionul, doar dacă aveau o legitimație de călătorie, sau *poderosa*, cum o numește Geymet.

Partea a II-a

Totodată acesta acordă o mai mare atenție chestiunilor politice, insistând asupra rolului nefast pe care Rusia îl putea avea asupra dezvoltării Principatelor. Binențeles părerile sale, pot fi alterate de un oarecare subiectivism. Din acest punct de vedere, opiniile celor doi călători sunt împărțite. Dacă Guebhart considera că, în timpul lui Sturdza, *administrația a avut unele rezultate pentru țară*, Geymet era de părere că, *domnul actual al Moldovei trece drept foarte avar...în politică se spune că nu are alt scop decât să fie pe placul Rusiei*. Să nu uităm că acesta fusese numit, de către Rusia, nu de către popor. Într-o perioadă în care Principatul Moldovei încă se resimțea după lungile perioade de dominație turcească și rusească, vechile practici

specifice regimului fanariot, încă mai erau prezente. Din acest motiv, relațiile domnului moldovean cu marea boierime nu au fost foarte cordiale.

Nici viceconsulul italian nu pare să-i aprecieze, considerând că, *cei mai mulți maimuțăresc moda pariziană și sunt înclinați spre toate extravaganțele luxului*. Se pare că acesta i-a cunoscut mult mai bine decât Guebhart, asta și datorită funcției sale. Acesta însă exagerează în mod evident, când vorbește despre societatea moldovenească, părerile sale părând desprinse dintr-un film de groază: *„Vai de călătorul lipsit de experiență, care sosește în aceste locuri. Dacă are de negociat afaceri, în special în privința avantajelor va fi înșelat, păcălit în toate modurile.*⁸

Opiniile sale, la adresa femeilor sunt de-a dreptul jignitoare: *„la femei, trândăvia este încă și mai mare. Ele nu fac nimic, nu se ocupă de nimic...infanticidul este frecvent, atât la cele măritate, cât și la cele necăsătorite.*¹¹

Pentru a întregi acest tablou al categoriilor sociale, ne vom opri la o ultimă categorie, țiganii. Dacă în lucrarea botanistului elvețian, aceștia sunt tratați cu lux de amănunte, în cea a viceconsulului italian nici măcar nu sunt menționați. Dacă ne gândim la obiectivele acestui raport, probabil nici nu reprezentau vreun interes. Guebhart, greșește atunci când, afirmă că, *acești sclavi provenind din invaziile lor în Asia și Africa și-au păstrat mai mult sau mai puțin tipul original.*⁹ În nici un caz aceștia, nu proveneau din Africa, așa cum consideră acesta. În anul 1844, M. Sturdza, hotărăște eliberarea acestora (la 31 ianuarie, țiganii mânăstirești, iar la 14 februarie, cei ai statului). Se pare că acesta a fost impresionat atât de starea deplorabilă a țăranilor, cât și a țiganilor, deoarece le acordă spații destul de consistente, în relatarea sa.

Un interes aparte a fost acordat și fenomenului religios. Pentru călătorii apuseni, spațiul românesc era un spațiu al ignoranței și superstițiilor. Mulți puneau această ignoranță pe seama preoților, care erau criticați cu asprime, atât de catolici cât și de protestanți. Majoritatea călătorilor, remarcă apartenența poporului român la ortodoxie, iar viceconsulul italian nu face excepție. Acesta afirmă că: *"religia dominantă în cele două principate este cea greco-ortodoxă."* Față de preoți, acesta nu are nici cea mai mică urmă de înțelegere. E lesne de înțeles, pentru că în religia catolică, preoții erau supuși asprelor canoane ale Bisericii Catolice. Ba mai mult, pentru a ajunge preoți, trebuiau să frecventeze cursurile unor seminarii, care le asigura postul. Aceștia nu aveau voie să se căsătorească, de aici și surprinderea lui Geymet, cu privire la situația preoților ortodoksi, care se puteau căsători. El afirmă că, unii frecventau femeile ușoare, informație care nu trebuie luată ca atare. Spre deosebire de Occident, unde învățământul a cunoscut o dezvoltare accentuată, încă din Evul Mediu, în Principate situația stătea cu totul altfel. Până la Regulamentele Organice, învățământul s-a aflat sub apanajul mânăstirilor și al boierilor, care-și permiteau să-și trimită *odraslele* pe la Universitățile

(continuare în pag. 16)

din Paris, Berlin ș.a. De aici și această ignoranță a clerului, dar și a poporului.

Nici protestanții nu priveau cu ochi buni această ignoranță a clerului. Pentru Guebhart nu era *nimic mai obișnuit la țară și la orașe, decât să vezi popi târându-se din cârciumă în cârciumă până își pierd mințile cu totul*.¹⁰ Cu toate acestea majoritatea călătorilor străini au remarcat spiritualitatea poporului român, considerându-l, *unul dintre cele mai cucernice din lumea întregă*. Această religiozitate a fost însă greșit înțeleasă, deoarece, în satele cu tradiție posturile și principalele sărbători se țineau cu sfințenie. Cei doi călători sunt surprinși, de faptul că, străinii nu au știut să profite de avantajele economice pe care, portul gălățean le oferea: materiile prime, care se găseau la prețuri de nimic și mâna de lucru ieftină. De altfel, una din misiunile principale ale viceconsulului italian, a fost și atragerea marilor case comerciale sardineze la Galați. Una dintre cele mai cunoscute, a fost cea a fraților Pedemonte¹¹. În mod evident, a existat o competiție între aceștia și comercianții greci, foarte influenți în această zonă. Din acest punct de vedere, afirmațiile viceconsulului sard, la adresa comercianților greci, sunt destul de răuvoitoare: *"grecii, care până atunci erau singurii ce exploatau aceste produse, geloși pe succesele acestei case au făcut totul pentru a o discretida, pentru a o putea păgubi"*¹². Spre deosebire de acesta, Guebhart se dovedește a fi un bun cunoscător al realităților economice din Galați, observând că, *partea cea mai lucrativă a comerțului la Galați, este fără discuție, scontul și schimbul de monedă*.¹³ De asemeni acesta face o scurtă trecere în revistă a principalelor produse, tocmai pentru a atrage atenția asupra avantajelor economice pe care străinii le-ar fi putut găsi la Galați. Spre deosebire de acesta, Geymet acordă o mare atenție și asupra navigației pe Dunăre, insistând asupra meritelor fraților Pedemonte, care, *au dat primul impuls mișcării comerciale din aceste țări*. Afirmația sa este una hazardată, dacă ne gândim la concurența care exista între casele comerciale austriece, cele engleze și mai nou cele franceze.

Dacă Guebhart, observă unele îmbunătățiri, în partea de sus a orașului, unde, încep să apară câteva construcții de cărămidă, dar după moda orientală, toate sunt fără etaj și înconjurte de un gard cu scânduri, pentru Geymet, tot ansamblul, pare cel mai insalubru din lume¹⁴. Cu toate aceste neajunsuri, acesta subliniază importanta economică a celor două porturi, care, nu vor întârzia să rivalizeze cu Odessa, dacă guvernul celor două principate se va consolida.

Corupția din justiție reprezintă un subiect etern de discuție, în relatările călătorilor străini. Această corupție nu a apărut din neant, ci s-a născut pe ruinele fostului regim fanariot, care vindea și cumpăra tot ceea ce se putea, de la slujbe și funcții, până la bani. Dacă Guebhart consideră că, *în vremea noastră sunt puține persoane, care îndrăznesc să se infățiseze cu mâinile goale fie înaintea reprezentanților justiției, fie a celor care împart hatâuri și slujbe*¹⁵, Geymet afirmă că, *banii joacă un rol important, în procesele juridice; vai de cel care nu vrea să se supună acestor exigențe și care se bazează numai pe dreptate*¹⁶. Cu toate acestea,

Guebhart, era convins că, generația nouă, care-și făcea studiile la Universitățile din Franța, Germania, Italia, *va aduce cu ea, principii de ordine, legalitate și drept, care vor da roade*¹⁷.

Ambii călători observă diversitatea etnică a populației. Geymet afirmă că, populația porturilor dunărene se compune dintr-un amalgam de greci, slavi, maghiari, și dintr-un mare număr de evrei, majoritatea originari din Polonia și din Germania. Guebhart pune această diversitate și pe seama, deschiderii portului franc, străinii fiind atrași de avantajele economice și ușurința traiului pe care-l găsesc aici¹⁸.

Din relatările celor doi călători se desprinde imaginea unei Moldove, care încă se resimțea după lungile perioade de dominație otomană și rusească. În perioada imediat următoare, situația se va schimba atât în Moldova, cât și în Țara Românească. Deși sunt impresionați, în mod neplăcut de aspectul orașului de la Dunăre, aceștia nu-i contestă importanța comercială, considerând că Galații ar putea rivaliza pe viitor chiar cu portul Odessa.

Între cei doi există diferențe de opinii în ceea ce privește domnia lui M.Sturdza, dar și asupra organizării Galațiului. Cu toate acestea, amândoi remarcă corupția și venalitatea justiției și administrației. Rezumând ideile de mai sus, putem considera că, aceste două relatări întregesc prin diversitatea dar și echivalența opiniilor, tabloul unei Moldove, aflate în continuă schimbare, între anii 1834-1849.

1 Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați de la origini până la 1918*, Editura Partener, Galați, 2008, p.298.

2 *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea*, vol. IV (Ediție nouă), Coord. volum: Daniela Bușă, Editura Academiei Române, București, 2007, p.177.

3 *Călători străini...*, vol. III (Ediție nouă), Coord. volum: Daniela Bușă, Editura Academiei Române, București, 2006, p. 732.

4 *Călători străini...*, vol. III, p. 745.

5 *Ibidem*, p.732.

6 *Călători străini...*, vol. IV, p. 177-178.

7 *Călători străini...*, vol. III, p. 741.

8 *Ibidem*, p. 740.

9 Această eroare trebuie pusă în legătură cu statutul social al țiganilor, care erau considerați sclavi.

10 *Călători străini...*, vol. IV, p. 195.

11 Către mijlocul secolului, comerțul Sardiniei cu Moldova a decăzut, firmele sardineze dând faliment.

12 *Călători străini...*, vol. III, p. 744.

13 Paul Păltănea, *op. Cit.*, p. 330.

14 Afirmațiile sunt, în mod evident, exagerate.

15 *Călători străini...*, vol. IV, p. 194.

16 *Călători străini...*, vol. III, p. 736.

17 Evenimentele ulterioare au demonstrat acest lucru, deoarece, atât generația pașoptistă, cât și generațiile următoare au avut un rol important în constituirea României Moderne.

18 Vezi și Raluca Tomi, *Călători italieni despre societatea românească din secolul al XIX-lea* în „Studii și materiale de istorie modernă”, vol. XXIII, p. 67-89.

Pr. Ion Alexandru MIZGAN

“Rădăcini împrumutate”, de Menuț Maximilian

Editura Karuna, Bistrița 2009, 294 pag

Constatăm în ultima vreme că puțini jurnaliști și oameni de cultură mai abordează subiecte care vorbesc despre destinul tragic al neamului românesc în trecut și prezent. Recent, tânărul jurnalist și scriitor de pe melecurile Năsăudului, *Menuț Maximilian*, a abordat un subiect delicat din istoria trecută și prezintă a românilor din Odorheiu Secuiesc, care trăiesc drama de a fi minoritari în propria țară și de a fi supuși unui intens proces de deznaționalizare. Cartea de față s-a născut în mintea și inima tânărului jurnalist bistrițean *Menuț Maximilian* în momentul în care se documenta pentru cartea sa *Chip de înger* (Bistrița, 2008), în care prezenta situația tristă a școlii românești pe cale de dispariție la Odorheiu Secuiesc, precum și situația așezământului Sfântul Iosif din aceeași localitate.

Prin această carte, autorul aduce în discuție o problematică evitată de multe ori de către clasa politică românească: situația dramatică a comunității românilor din Harghita și Covasna, minoritară în acea zonă, supusă unui proces de deznaționalizare, chiar de „*purificare etnică*” în opinia autorului. *Menuț Maximilian* sesizează faptul că autoritățile politice românești, din oportunism politic, aflate de 20 de ani în căldășie cu UDMR, sunt nepăsătoare față de drama românilor din această zonă a Transilvaniei. Jurnalistul bistrițean atrage atenția asupra pericolului agresiunii minorității naționale devenită majoritară la nivel local, asupra majorității transformată în minoritate locală. Autorul deplânge în demersul său jurnalistic-istoriografic, diferența între minoritatea maghiară din România și minoritatea românească din Harghita și Covasna. Deși în România maghiarii sunt minoritari aceștia sunt bine protejați de autoritățile românești cu tot felul de legi și proiecte speciale, maghiarii având școli în limba maghiară, facultăți, ziare, radio, televiziune etc, în vreme ce românii minoritari în această zonă nu au nici un drept. Nu întâmplător volumul se deschide cu un capitol intitulat: *Străin în propria țară*.

La început autorul prezintă Zona Odorhei, situația administrativă, configurația etnică și confesională, conform recensământului din 1930, precum și Municipiul Odorheiu-Secuiesc. Autorul face o incursiune în istoria acestui oraș precum și a întregii Transilvanii din vremea dacilor până în prezent. Sunt prezentate argumentele istorice care dovedesc continuitatea românilor pe aceste meleaguri, precum și asupra greutăților și vicisitudinilor istorice pe care le-au avut de înfruntat românii în istorie până în vremea noastră. Autorul accentuează lupta sau ofensiva îndreptată de autoritățile maghiare ale timpului împotriva școlii românești mai ales în vremea lui Apponyi (1907). Se atrage atenția că situația românilor s-a înrăutățit odată cu așezarea secuilor în secolul al XIII-lea, citând în acest sens pe istoricul P.P. Panaitescu. Sunt prezentate toate încercările prin care au trecut românii din această zonă în decursul veacurilor. Un moment dramatic din viața comunității românești din

Odorheiu-Secuiesc a fost decembrie 1989, când comunitatea românească a fost supusă amenințărilor de tot felul. Autorul evocă faptul că se agățau în copaci pancarte la adresa românilor de genul: „*Veți vedea ce veți păți la noapte*”. Era o aluzie la masacrele săvârșite de trupele hortyste maghiare la Ip și Trăznea. În acea vreme de decembrie 1989 s-au incendiat depozite și anumite fabrici. Preotul ortodox Nicolae Călugăru din Odorheiu-Secuiesc a fost amenințat cu moartea și i s-au spart geamurile de la casa parohială, fiind necesară intervenția soldaților pentru ca lucrurile să nu degenereze. Autorul amintește și de asasinarea șefului Securității locale, Dumitru Coman, care a fost maltratată și apoi spânzurat în centrul orașului. Autorul prezintă și drama călugărițelor greco-catolice a ordinului „*Inimi Neprihănite*” care administrau orfelinatul din localitate, și care la scurt timp după 1990 au fost silite să părăsească acest așezământ de caritate pentru faptul că aparțin națiunii române. Urmele șovinismului maghiar din această parte a țării sunt cuprinse în cuvântul lui Orban Balazs (secolul XIX) care afirma că: „*Ținutul Odorheului este atât de maghiar, încât și pasărea ciripește în ungurește*”.

Într-un alt capitol intitulat *Dezrădăcinarea*, *Menuț Maximilian* prezintă aspecte istorice în ceea ce privește națiunea maghiară și evoluția ei în timp. Este prezentată venirea și stabilirea ungarilor în Câmpia Panonică și ocuparea treptată a Transilvaniei de către aceștia, precum și creștinarea lor în ritul ortodox (bizantin). Autorul arată etapele cuceririi Transilvaniei de către unguri menționând că prezența românilor în Transilvania a fost în mod continuu constantă, iar ponderea lor numerică - în comparație cu celelalte etnii - a fost neîntrerupt recunoscută. După ce se amintește de așezarea sașilor în Transilvania (secolul XII), autorul prezintă și situația religioasă a românilor din această zonă și lupta dusă de aceștia în vederea păstrării ortodoxiei în fața prozelitismului catolic, calvin și greco-catolic.

(continuare în pag. 18)

Toți aceștia urmăreau să-i rupă pe românii ortodocși din Transilvania de legăturile lor cu românii din Muntenia și Moldova. Autorul arată că toate încercările de a-i rupe pe români de Biserica Ortodoxă au fost sortite eșecului, doar unii dintre români acceptând unirea cu Biserica Romei din considerentul de a se bucura de privilegiile națiunilor recepte.

În capitolul *Icoana Biruinței* Menuț Maximinian scoate în evidență rolul jucat de Biserică în menținerea vie a spiritului românesc, Biserica generând și coagulând în jurul ei o intensă viață comunitară, în ciuda ofensivei de maghiarizare declanșată de autoritățile locale maghiare împotriva românilor în decursul timpului. Tânărul jurnalist menționează faptul că în mai multe localități cu etnie mixtă românii ortodocși au fost trecuți cu forța la confesiunile maghiare. Autoritățile maghiare locale au mers până acolo încât au dispus ca în școlile confesionale ortodoxe și greco-catolice până și religia să fie predată în limba maghiară. Autorul prezintă cronologic, începând cu secolul al XIX-lea, încercările de maghiarizare la care au fost supuși românii din această parte a Transilvaniei. Autorul reține și câteva aspecte negative din viața și istoria românilor din fostele scaune românești, de care se fac vinovați românii înșiși: folosirea prioritara a rezistenței pasive, cedările și compromisurile făcute pentru păstrarea unor privilegii, lipsa unor răspunsuri adecvate la provocările specifice fiecărei etape istorice, disensiunile dintre Biserica Ortodoxă și cea greco-catolică, deficiențe în organizarea comunitară etc.

Tânărul jurnalist Menuț Maximinian arată că viața românilor din secuime a fost marcată pe toată perioada interbelică de persoana mitropolitului Nicolae Bălan (1888-1955), originar din Blăjenii de Jos (Bistrița-Năsăud), care va face mai multe vizite pastorale în zona secuizată. Mitropolitul Nicolae Bălan a făcut prima vizită în secuime în 1921, vizitând toate parohiile, încurajându-i pe preoți și credincioși prin cuvinte ziditoare. Autorul prezintă și activitatea preotului Liviu-Galaction Munteanu care în timpul prigoanei hortyste a rămas sub ocupație maghiară înfruntând alături de românii rămași urgiile hortystilor maghiari. Drama preotului Liviu-Galaction Munteanu va continua sub comunism când a fost aruncat în temniță și supus la mari privațiuni. Este prezentată apoi misiunea episcopului de astăzi din Harghita și Covasna, în persoana Preasfințitului Ioan Selejan, căruia îi revine misiunea de a-și desfășura activitatea într-o zonă în care etnicii maghiari sunt în proporție de 80%. Cu toate acestea episcopul Ioan Sălăjan reușește să adune la un loc pe români atât din punct de vedere religios, cultural și civic. Este prezentată apoi viața religioasă a românilor din bazinul Odorhei.

Într-un alt capitol intitulat *Puterea Slovei* autorul prezintă istoria învățământului românesc din această zonă care merge pe același făgaș cu cel al bisericilor românești. Autorul arată că în tinda modestelor lăcașuri de cult sau în locuințele dascălilor bisericești și a preoților, au ființat cele mai vechi școli românești confesionale atestate documentar. Tradiția pedagogică și a frecventării de către români a școlilor din Odorhei

este atestată încă din secolele XVII-XVIII. Biserica va veni în ajutorul școlilor secuiești din secuime. Astfel, pentru salvarea sentimentului național și a limbii române, sinodul mitropolitan de la Sibiu a acordat în 1875 un ajutor de 3000 de florini școlilor din secuime. Conform rânduielilor șaguniene protopopii ortodocși erau și inspectori școlari iar preoții îndeplineau și funcția de directori ai școlilor confesionale. Un rol însemnat în perfecționarea procesului de învățământ l-au avut conferințele învățătoarești desfășurate anual.

Printre altele autorul menționează faptul că anii Dictatului de la Viena (1940-1944) au fost cei mai negri pentru învățământul românesc din perioada conviețuirii de secole româno-secuiești / maghiare. În perioada 1940-1944 școlile și secțiile în limba română au fost desființate și învățătorii alungați. Revenirea la normalitate s-a făcut cu mare greutate îndeosebi în perioada Regiunii Autonome Maghiare. O îmbunătățire a situației pentru învățământul în limba română în această zonă s-a petrecut după reorganizarea administrativă din anul 1968. Autorul constată că o nouă lovitură a primit învățământul românesc din secuime după decembrie 1989. După 1990 școlile au fost separate pe criterii etnice și copiii români au fost alungați din unele școli în plin proces de învățământ, cum a fost cazul în Odorhei Secuiesc când profesorii români au fost nevoiți să ia drumul pribegiei. Jurnalistul Menuț Maximinian arată că după evenimentele din decembrie 1989 la presiunea unor lideri maghiari locali, s-a produs la Odorhei scoaterea forțată a secțiilor române din școlile și liceele din oraș iar secțiile rămase s-au organizat în școală de sine stătătoare, sub denumirea *Liceul Teoretic Marin Preda*. Autorul dezvăluie comunicatul Primăriei din Odorhei Secuiesc din 4 aprilie 1990 pe care autorul îl consideră „de expresie fascistoidă”. În acest comunicat se afirmă: <<prezența claselor românești în Odorhei Secuiesc dăunează procesului instructiv-educativ în limba maternă maghiară>>. De asemenea, autorul remarcă faptul că școlile maghiare sunt așezate în centrul Odorheiului în vreme ce școala românească a fost izgonită între bălării pe un deal. Autorul evocă cu tristețe în suflet și mâhnire situația dezastruoasă a școlii românești din Odorhei Secuiesc încât cele revelate de autor te fac să te întrebi dacă cele descrise în carte sunt din prezent sau din perioada hortystă a Transilvaniei. Tot în acest capitol este descrisă drama orfelinatului „Sfântul Iosif” din Odorhei Secuiesc care a fost ridicat în anul 1996 cu sprijinul unei fundații elvețiene și este deservit de călugărițele greco-catolice ale ordinului *Inimi Neprihănite*. Acest orfelinat adăpostește peste 100 de copii orfani sau proveniți din familii foarte sărace. Măicuțele au fost scoase cu forța din acest așezământ de câțiva reprezentanți ai maghiarimii

(continuare în pag. 19)

supărați de prezența acestui așezământ care adăpostește copii români, romi, dar și maghiari. Cei care stau în spatele acestor acțiuni huliganice sunt reprezentanții autorităților locale din Odorheiu Secuiesc care fac tot posibilul să distrugă acest așezământ. Autorul descrie cu lux de amănunte numeroasele șicane la care au fost supuse călugărițele greco-catolice din partea autorităților locale din Odorheiu Secuiesc. Este de neînțeles pasivitatea clasei politice românești dar și atitudinea Bisericii greco-catolice care nu protestează împotriva acestor agresiuni venite din partea maghiarimii, spre deosebire de plângerile făcute împotriva Bisericii Ortodoxe Române cum că Biserica greco-catolică este supusă „epurării cultural-religioase” de către românii ortodocși.

În alte capitole ale cărții jurnalistul Menuț Maximilian prezintă viața culturală și națională a românilor din acest spațiu al Transilvaniei, consemnând faptul că în perioada interbelică în această zonă apăreau 25 de publicații (10 în limba română, 13 în limba maghiară și 2 bilingve). Autorul consemnează faptul că Dictatul de la Viena a dus la încetarea bruscă a apariției tuturor ziarelor și revistelor românești, odată cu expulzarea redactorilor și ziariștilor români din această zonă. Autorul prezintă și situația publicațiilor în timpul perioadei comuniste și după decembrie 1989. Menuț Maximilian prezintă și istoria interferențelor etno-culturale româno-maghiare și evoluția acestora, arătând că românii și maghiarii din această zonă conviețuind cu sașii au preluat de la aceștia unele obiceiuri, practici familiale, tehnici privind gospodăria agricolă etc. Autorul vorbește și despre obsesia segregacionismului în mentalitatea maghiară care are ca punct de plecare situația dintre anii 1952-1968 când în zonă a existat Regiunea Autonomă Maghiară. Autorul reține în paginile cărții și elementele cele mai ofensatoare pentru populația românească din această zonă cum ar fi: arborarea ostentativă a drapelului și intonarea imnului secuilor.

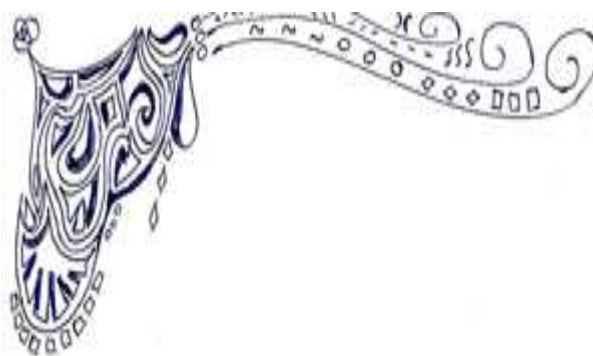
Tânărul și entuziastul jurnalist bistrițean arată că, din păcate, despre procesul maghiarizării românilor din secuime nu se poate vorbi doar la timpul trecut. El arată că după înființarea Episcopiei Ortodoxe a Covasnei și Harghitei situația românilor din această zonă s-a ameliorat, dar lucrurile sunt încă departe de a fi rezolvate. Autorul evidențiază faptul că în România cei mai nefericiți minoritari sunt românii care sunt tratați la mâna a doua, minoritari în propria țară, înspăimântați de perspectiva unui viitor în care vor trebui să-și părăsească casele și să plece abandonăți cu totul de politicienii de la București. Autorul arată și faptul că preoții din bisericile românești au fost alungați din această zonă, copiii românilor fiind izgoniți din școli iar profesorii alungați. Autorul arată că dacă la nivel național maghiarii sunt o minoritate care-și cere cu vehemență „drepturile”, în această zonă a țării ei sunt o majoritate dură care nu e dispusă să ofere altora ceea ce cere pentru ea însăși. Jurnalistul bistrițean precizează faptul că într-o Europă în care cuvântul de ordine este „multiculturalism”, românii din secuime sunt supuși celei mai crâncene opresiuni pe baze

etnice, la fel ca în Timoc și Ucraina, dar cu atât mai tragică este situația lor cu cât această situație se petrece în propria lor țară.

Un alt capitol al cărții care merită evidențiat este cel intitulat *Meșteșuguri care mor* în care sunt prezentate ocupațiile locuitorilor din această zonă și meșteșugurile care se pierd încet dar sigur prin dispariția generațiilor bătrâne. Obiceiuri și ocupații precum melițatul, torsul, depănatul, fiertul firelor de in și cânepă, urzitul, meșteșugul olăritului etc., se numără printre meșteșugurile care caracterizează această zonă și sunt pe cale de dispariție. Sunt prezentate și unele tradiții care n-au dispărut cum ar fi: colindul românesc, tradițiile legate de nuntă (gătutul miresei), obiceiul primirii oaspeților etc.

Ultimul capitol al cărții *Povești care dor* conchide drama românilor din secuime, bazându-se pe mărturiile realizatorului TV Răzvan Butnaru din care reiese că românii din această zonă și-au pierdut limba maternă și identitatea. În finalul volumului autorul deplânge, la fel ca altădată Octavian Goga, cu tristețe în suflet, starea neamului românesc din acest colț al Transilvaniei: „Asistăm neputincioși la dezrădăcinarea noastră în propria țară. O poveste halucinantă, la care asistăm fără a spune nimic. Pentru că autoritățile tac, iar cei care vorbesc nu se aud, parcă ar fi în deșert. După secole de românism asistăm la dispariția acestuia. Plânge istoria, plâng Carpații, Mureșul, Târnavele și Oltul. Am fost prea buni cu străinul care a cerut adăpost și acum noi suntem cei care avem de suferit. Dispare sămânța lui Traian și Decebal, dispare o lume. Pe care n-o mai putem întoarce”.

Cartea jurnalistului bistrițean Menuț Maximilian este provocatoare și plină de învățăminte pentru orice cetățean al spațiului românesc și european. Nu întâmplător cartea s-a bucurat de la apariție până în prezent de mai multe premii: premiul de excelență la Festivalul Romulus Guga, realizat deUSR Mureș; premiul românilor din Spania acordat de Asociația Casa Românească din Catalonia; premiul Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud; premiul Asociației Pro Apărarea Drepturilor Omului.

desen de Elena-Liliana Fluture

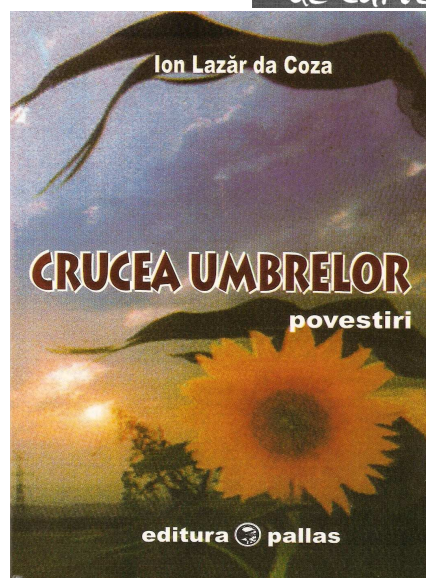
Gheorghe A. STROIA

**Ion Lazăr da Coza - „Crucea umbrelor” sau
„Construirea valorilor unui destin pe reverberanta
noblețe a propriilor rădăcini”**

Nu pot să nu spun că există în viața noastră momente, al căror sens nu-l putem desluși. Că există lângă noi, în umbră sau într-o lume impusă artificial de ceilalți, oameni și destine care strălucesc, dar pe a căror lumină o recuzăm cu încăpățănare. Nu pot să nu mă simt mândru, să descopăr pe plaiurile vrâncene oameni care trăiesc doar pentru a scrie, care nu respiră, decât pentru a aduce celorlalți o rază de speranță. Despre un astfel de om - Ion Lazăr da Coza - am aflat nu de foarte multă vreme. Cu deosebită emoție, am început să citesc mai întâi versurile lui Ion Lazăr da Coza, strânse într-o carte de suflet, intitulată „**Labirintul de zăpadă**” (Editura Salonul Literar, Focșani – 2002). M-am simțit, pentru o vreme, ca un condamnat la nemurire, ce fusese uitat în labirintul timpului, fără a găsi o cale de scăpare. Până când am realizat că singura cale de evadare din „labirintul de zăpadă” era să rostesc pe rând fiecare poezie ca pe o incantație, pentru a mă elibera din rutina cotidiană, care mă ținea prizonier acolo. Cartea despre care aş dori să vă vorbesc este o minunată carte de povestiri, intitulată „**Crucea umbrelor**” (Editura Palas, Focșani – 2008). Este remarcabilă versatilitatea literară a autorului, care trece cu ușurință de la simbolistica liricii la complexitatea unei cărți de proză.

Aș începe prin a vi-l descrie pe autor, așa cum puținii îl cunosc: sensibil (delicat ca aroma unei flori crescute pe povârnișul unui deal, sub soarele amiezii) dar, viguros și stăpân pe sine (precum un falnic secular gorun rătăcit prin pădurea tânără). Iată ce spune talentatul poet Valeriu Anghel, care-i prefațează cartea și ne dezvăluie un Ion Lazăr da Coza, „*Născut în ziua echinocțiului de primăvară-21 martie 1963, dar înregistrat, printr-un hazard, pe 2 aprilie – ziua păgubosului Tândală, zice el – Ion Lazăr, care, începând cu acest volum, își adaugă la nume denumirea satului natal din Tulnicii Vrancei, n-a urmat, din cauza unei maladii, decât cursurile unui liceu dintr-o localitate brașoveană. Constrâns la un univers limitat, s-a dedicat scrisului, explorând în felul acesta alte și alte lumi. Prin anul 1987 avea să debuteze cu un poem în revista craioveană Ramuri. Au urmat apoi două premii la concursurile interjudețene de poezie, în 2001 primind Premiul Salonului Literar Dragosloveni (Vrancea) pentru debut cu volumul de poezii Labirintul de zăpadă. În decembrie 2006 debutează cu proză în revista ieșeană Convorbiri Literare, iar cu volumul de față editorial*”

Ion Lazăr da Coza este o apariție literară insolită în peisajul vrâncan, plaiuri binecuvântate de Dumnezeu, care au dăruit istoriei literaturii române - nume de valoare, scriitori și poeți de frunte. Ce este oarecum caracteristic scriitorilor acestor locuri? Multe dintre lucrările acestora poartă o amprentă puternic locală, o specificitate a unei lumi, deosebit de pitorești. O lume în care undeva - uitată în nemurire - se

păstrează obiceiuri și tradiții arhaice, ce uimesc încă prin originalitate și semnificații. Lucru, cu atât mai onorabil pentru literatura vrâncană, cu cât ne gândim că istoria este întregul format din istoriile unor locuri, ale unor rădăcini adânc înfipte în perenitatea neamului românesc. Așa după cum scrie și Ion Lazăr da Coza, care-și identifică numele cu cel al localității natale, un semn de prețuire dar și de vehemență în promovarea unicității plaiurilor vrâncene. Recunoaștem, din scrierile sale unele tradiții și obiceiuri strămoșești, pe care locuitorii de la munte le mai practică și astăzi.

În carte apar 12 povestiri – numărul 12 are (în sine) o simbolistică aparte. N-aș dori să fac o incursiune în numerologie dar, vreau să-i „demonstrez” autorului că este purtătorul unui destin promițător, că are astrele de partea sa și că energia care „țâșnește” din izvoarele ființei sale sunt profunde și sănătoase. Nu știu dacă și autorul s-a gândit la aceasta dar, aș dori să-i reamintesc că (din mai multe puncte de vedere) - 12 este numărul apostolilor, dar și al lunilor anului, fiind considerat simbolul echilibrului divin. Echilibru care-l și dovedește prin scrierea unor pagini de proză cu intriga și finalul foarte bine conturate. Numărul 12 e considerat a fi vechiul număr al încheierii unui ciclu, întrucât semnaleză sfârșitul copilăriei și primele stadii ale maturității. Dacă ar fi să facem o analogie, putem spune că prin acest volum de proză, Ion Lazăr da Coza își dovedește că poate trece la următoarea etapă din cariera de scriitor: de la cea a poeziei - despre care se spune că este apanajul tinereții, la cea a maturității literare (proza). Iertată-mi fie această scurtă paranteză dar, am făcut-o pentru autor, să-i mai colorez puțin zâmbetul și să-i trimită o rază de speranță la lecturarea acestor rânduri.

Și încheind paranteza „numerologică” de mai sus, putem trece la lucrurile de substanță ce pot fi spuse despre scriitorul Ion Lazăr da Coza și despre scrierile sale. Am regăsit în paginile cărții, multe întâmplări, pe care mi le aduc și eu aminte din copilărie. M-am revăzut copil, prin rândurile acestei scrieri și am retrăit cu sufletul la gură fiecare cuvânt, fiecare frază. Ion Lazăr da Coza se pricepe de minu-

(continuare în pag.21)

ne să creeze mister, să învăluie în ceață personajele, pe care apoi să le creioneze cu penița înmuiată în cărbune. În „**Olarul**”, autorul relatează despre obiceiurile funerare de la țară, când una dintre persoanele dragi călătorește spre o țară a umbrelor, din care nu se mai poate întoarce - decât ca amintire. Întâmplarea ni-l dezvăluie pe autorul-copil având o accentuată fragilitate emoțională, din care singura scăpare nu poate fi decât mângâierea mamei sale. Tăcut și gânditor, copilul de atunci își adresează tot felul de întrebări tulburătoare, care te poartă cu gândul la întrebările pe care omul și le-a adresat dintotdeauna: „**de ce moare omul?**”, „**oare, moartea doare?**”, „**va mai veni cândva înapoi?**”. Autorul nu răspunde în mod deliberat acestor întrebări, dar creează suspans și încarcă paginile cărții cu doza aceea de profund, de uman, confirmându-se în egală măsură, latura sensibilă a personalității sale. Partea descriptivă a întâmplărilor este amănunțită, se succed o multitudine de detalii care, așezate într-o succesiune logică, nu bulversează ci creează atmosferă, încălzesc spiritul.

Ion Lazăr se pricepe de minune să brodeze cuvintele, înșirând în fiecare povestire un fir epic limpede, clar, reușind să-și păstreze o structură aerisită, logică, rațională. Deși limbajul scrierilor din „**Crucea umbrelor**” este unul modern, postarea cuvintelor în frază și sonoritatea lor este de multe ori una arhaică, autorul intenționând printr-un astfel de demers să creeze aura aceea de vechi, de autentic, să reconstituie vremurile cât mai aproape de strălucirea lor originală: „*Săftica pierdea din firea ei băiețească și aluneca blând, cu forme și gesturi spre împlinirea de mireasă. În anul acela urșii munților s-au ascuns mai devreme în bârloguri. Totuși n-a fost o iarnă grea. M-am ascuns în obște, am încropit un gard, ca să știe și alții că acolo va fi locul rădăcinilor mele, am pus bolovani de temelie și-am ridicat casă cum nu mulți visau pe la fresce bătrâne, făcătoare de minuni. Vândusem eu toate mioarele și toți batalii, dar cu banii luați abia reușisem să-i pun chipiu de șindriță... Gândul mi-era numai la Săftica. Toți o poșteau în horă, toți vroiau să o învârtă-n joc. Se arăta veselă și zglobie când dănțuia cu alții. Se îmbujora. Când o chemam eu, parcă își petrecea duhovnicul la babe să-l descânte de deochi*” (**Alte veri**). Prin stilul clar și concis de a povesti, dar și prin culoarea pe care autorul o dă personajelor sale, am revăzut (de multe ori) firul epic ale operelor marilor prozatori (Marin Preda, Ioan

Slavici, Ion Creangă și de ce nu - construcția sintactică a frazelor lui Fănuș Neagu).

Deși multe dintre povestiri au fost scrise într-un registru grav, ele au un subtil umor de circumstanță, ce reușește să descrețească fruntea cititorului și să-i redea pofta de lectură. Personajele cărții sunt creionate cu foarte mare atenție, sunt pitorești, unele parcă desprinse din poveștile neamului, altele continuând filonul de aur al unor scrieri memorabile (Moromete). Destinele personajelor cărții sunt deseori tragice, autorul lăsând povestirilor sale un final deschis, ușor ambiguu, incitându-și cititorul la completarea acestora fie prin „construirea” unui scenariu propriu, fie prin interpretarea mesajului de final. Unele secvențe ale cărții sunt de factură fantastică, acestea conferind povestirii în sine, o doză de mister - fie de inedit, fie de poveste (**Comoara**). Dedicățiile povestirilor cărții sunt adresate unor personalități vrâncene de care autorul este legat afectiv și cărora le datorează începuturile sale literare. Sunt nominalizați poeți, precum: Dumitru Pricop, Gheorghe Sbârciog, Constantin Ghiniță, Ion Panait, Corneliu Fotea, întrați deja în valorile de patrimoniu ale culturii vrâncene și naționale. Prin rostirea unor astfel de nume, autorul ne ilustrează fondul său sufletesc: senin, curat și plin de recunoștință față de oameni - în genere. Ce este special în proza lui da Coza? Un fior aproape liric, care-i trădează veleitățile poetice, o emulație unică, ce te „prinde” prin relatările sale de calitate. Spre finalul cărții, autorul revine cu povestiri din timpul nostru, în care problemele legate de integrarea europeană și creșterea punctului de pensie sunt aprig dezbătute, ca într-o poiană a lui Iocan. Sentimentul pe care ți-l dă o astfel de lectură este acela de confort, de profunzime, purtând o simbolistică specială. Scrierea de față este - cu certitudine - o scriere puternică, purtând amprenta unică a autorului - originalitate, forță și vitalitate. Pentru Ion Lazăr da Coza, scrisul este un perpetuum mobile, care îl animă, îl revigorează, îi ascute simțurile și mintea. La masa sa de scris, autorul se simte în elementul său, se simte împlinit și o dovedește din plin, creând pagini memorabile. Lumina degajată de scrierile lui Da Coza este specială: este lumina sufletului care scrie din dragoste față de oameni, din dorința sa de înțelegere și confirmare a unor adevăruri. Pot spune - și este un punct de vedere strict personal - despre „Crucea umbrelor”, că este „jurnalul nescris” al unui sat, ale unor rădăcini de care autorul se simte foarte mândru și este îndreptățit să se simtă astfel. Vă îndemn să citiți povestirile din „Crucea umbrelor”, pentru a vă încălca cu secvențe de veritabilă literatură, scrise cu patos și cu o rară sensibilitate. Sunt sigur că vocea autorului - cu timbrul său unic - o vom auzi, cale de multe scrieri de acum încolo, pe care n-o putem primi decât cu bucurie, de fiecare dată. Îi urez vrânceanului - ce mustește de talent - drum bun pe calea pe care se regăsește din plin, aceea a unei vocații și a unei forțe creatoare spectaculoase !

Tănase CARAȘCA

21 Martie - Ziua Internațională a Poeziei

Ziua Internațională a Poeziei marcată pe 21 Martie este momentul de vârf când, în întreaga lume, dar nu peste tot, versul și creatorii lui, într-un spirit unic, prin mijloacele moderne sau clasice înlătură barierele de tot felul, pentru a-i presăra florile lumii pe aleea luminii din care apare maestuoasa Doamnă a Poeziei spre a-și ocupa locul de onoare în jilțul împărătesc al artei poetice izvorâte din milioane de suflete și semănate pentru a rodi iubire.

Dintru început, trecând direct la problematica sărbătorii, citându-l pe Tudor Arghezi, aș spune și eu că „poezia este viața”. Și dacă spun asta, plec înapoi în timp și mă opresc hăt, la începuturi, la primul capitol al Vechiului Testament „Facerea”, când Creatorul a dat Pământului darul său cel mai de preț, Omul, prin Adam. Acesta, privit din toate părțile, apărea ca fiind incomplet, conținând doar un vers și constatând asta, Creatorul și-a continuat opera creând femeia, pe Eva, ea fiind al doilea vers, rima și ritmul celui dintâi. Astfel, dintr-o simbioză perfectă a apărut mărul, simbol al iubirii și al dragostei, cel mai prolific subiect care a dat lumii una dintre bogățiile cele mai de preț ale creației, poezia.

Și dacă Dumnezeu se confundă cu universul, poezia apărută din primii muguri ai iubirii dăruite de El, capătă și ea, fără dubii un caracter universal. Coborând pe un sol mai sigur, acela dominat de întrebări mai apropiate de realitățile zilelor noastre, fără să neg afirmațiile ce răsar firesc din ceea ce am spus mai sus, mă întreb din nou retoric de astă dată: Când a apărut poezia, unde și de ce? Și tot eu, fără să caut prea mult, găsesc răspunsuri peste tot și în toate. Poezia a apărut odată cu primii muguri ce poartă în învelișul lor embrionul fructului viitor, este dragoste și cântec. Poezia este natura ce ne înconjoară și ne domină, apa și focul, bucuria și tristețea, vântul și razele soarelui, aerul și pământul, victoria și înfrângerea, dulcele și amarul, lacrima și sărutul... Poezia este cuprinsul dintre cele două momente ale vieții și aici l-aș cita pe marele poet spaniol George Santayana care a spus că „Nașterea și moartea nu pot fi remediate, dar ne putem bucura de ceea ce le desparte”. Poezia este o constelație ce are în componența ei elemente ce converg direct către estetic, sensibilitate, profunzime și gravitează în jurul unui centru care se numește ARTĂ! Cred că planeta noastră Terra, (ii spun așa că sună mai internațional), în afară de ceea ce știm noi, mai păstrează nenumărate semne secrete ale poeziei, puține dintre ele fiind descoperite și mă refer la realitățile ce au reușit a fi descifrate în scrierile străvechi, existente încă în marile secrete ale lumii.

Nu intenționez să fac nici măcar pe scurt un inventar istoric al moștenirii poetice universale, mi-ar fi imposibil, dar cel puțin asupra unui sâmbure de istorie sumară a poeziei românești, care face parte indubitabil din categoria artelor ce nu au frontiere, trebuie să fac un scurt popas. Și de unde aș putea să plec, să fac primii pași, dacă nu de la balada Miorița,

un monument de frumusețe și de spiritualitate românească, dar și universală, cu atât mai mult că această capodoperă, sub o formă sau alta, circulă și în spații ce depășesc granițele noastre, dar conțin sâmburi de românism în ele. Și cum aș putea altfel, decât să fac încă un pas înainte cu Meșterul Manole, monument de dăruire și sacrificiu, apoi cronicarii mai ales cei moldoveni care din acele timpuri au acoperit spații mult mai largi decât cele cuprinse între hotare vremelnice și ajungând în timpurile mai moderne trecem la lenăchiță Văcărescu, Anton Pann și poposim unde în altă parte, decât în spațiul astrului poeziei românești care a fost, este și va fi atât cât va exista Terra, domnul nostru Mihai Eminescu pe care eu l-aș plasa pe soclul uneia dintre cele șapte minuni ale lumii antice, Colosul din Rhodos (care, cum știm toți nu mai există), dar într-un spațiu mioritic cu puncte de sprijin de o parte și de alta a Arcului Carpatic. Dacă aș reduce totul doar la spațiul românesc, l-aș numi pe Eminescu centrul sistemului nostru, un Soare în jurul căruia gravitează tot ceea ce a fost înainte dar și după el. Restul sunt planete, iar mulțimea celor ce formează constelațiile, adică stele, unele strălucesc mai intens, sau altele au treceri efemere prin univers.

Eu sunt prea mărunț pentru a încerca să fac aprecieri asupra incomensurabilei valori naționale și universale ce a creat-o și ne-a lăsat-o Mihai Eminescu, dar sunt convins că aroma florilor de pe întreg mapamondul este purtată de briza Mării Negre, de valurile Dunării, Prutului, Tisei și de aerul curat al Carpaților, până în cele mai îndepărtate locuri ale lumii iar parfumul de peste tot se întoarce către noi românii, ca un balsam al sufletului plin de frumusețea poeziei lui.

Nu se poate trece mai departe fără a pomeni și despre alți monștri sacri ai poeziei românești, cei pe care i-am numit mai sus aștri ce gravitează în jurul soarelui și o fac acum spre final cu regretul profund că aceștia nu-și mai găsesc locul în manualele școlare și îi amintesc doar pe Coșbuc, Alecsandri, Topîrceanu, Arghezi. E bine că unii dintre înlocuitori (dacă se poate vorbi de o oarecare înlocuire), cum ar fi Nichita Stănescu s-au plasat deja în constelația corpurilor cerești ce dau strălucirea ce o merita poezia românească ce sună peste tot în lume ca un flaut fermecat, acompaniat de strunele cobzei lui Barbu Lăutaru.

Poezia cântecului, sau cântul poeziei, o altă simbioză ce nu poate fi concepută decât într-un înveliș unic, uimitor prin farmecul său precum trilurile ciocârliei ce se aud din eter, ca și acestea, se vor auzi atâta timp cât există viață. Glasul ciocârliei va rămâne la fel în veac, pentru că ea are doar un instrument și acela unic și sublim, dar poezia, care dispune de instrumente multiple, trebuie înțeleasă, apreciată și răsplătită cu recunoștință, pentru că ea poate fi oricând un portdrapel al neamului. Și spun acestea, deoarece

(continuare în pag. 28)

Vasile Sevastre GHICAN

“Fuga în roșu”, de Săndel Stamate

Mulți ar da să creadă că un debut editorial ceva mai întârziat s-ar datora faptului că respectivul poet, în cazul nostru profesorul Săndel Stamate, s-ar fi apucat de scris poezie când alții deja încheie conturile. Complet greșit. Cel care nu a dat la iveală un vers până spre vârsta de 40 de ani, nici nu o va mai face în vecii vecilor. Am multe argumente de a-i contrazice, dar cel mai plauzibil îl voi extrage dintr-o carte, și azi bună de citit, „Pagini dunărene”. Poetul Săndel Stamate publică în anul 1965 în această revistă literară, la rubrica „Condeie noi” poezia „Despărțire”. „*Suntem amândoi. / Și între noi ploaia. / Cuvintele erau zboruri de păsări, / Gândurile, salturi de electroni, / Și deodată a ieșit soarele*”... etc. Iată câteva versuri ale poetului apărute acum peste 45 de ani; deci Domnia Sa scrie de când se știe; o viață de om dăruită poeziei. În anul 2005, la Editura „Sinteze” din Galați publică „**Antologia zăpezilor**” iar în anul 2007 la Editura „Eleonora” din Tecuci publică a doua sa carte: „**Cuvinte și îngeri**”. Următorul său volum de versuri, „**Fugă în roșu**”, Editura „Fundatia Culturală Antares”, Galați, 2009 ne convinge încă o dată, dacă mai era cazul, că Domnia Sa, Poezia, a fost și a rămas poarta mereu deschisă spre orizontul său sufletesc. „*Mai aproape de mine / decât mine / doar tu ești, / POEZIE, / nicidecum sinele meu*”.

Singurătatea poetului este de o covârșitoare decență și se supune neiertător de ușor propriilor sale legi creative; își cunoaște cu precauție puterea de detonare a ideii și nu uită niciodată că de la Om la Poet distanțele se măsoară în Karate, „*că adâncul e fratele bun al înaltului*”. Iată o poezie despre care merită să se spună că se susține și autosusține valoric: „*Lăsați oameni, / ILUZIILE / Să vină la mine*”, unde în pământul ei reavăn vom semăna stele de Mai și de unde, cu siguranță, vom culege „**CERTITUDINI**” și „*Teamă nu vă fie!*” căci pentru partea lui de veșnicie „*Poetul a învins lumea*” și a câștigat sceptrul atât de râvnit al credinței. Desigur, credința unui poet este evlavie lui față de poezie, frica de toate relele și puterea fără de margini a iertării. Deci, pentru a te supune legilor ei sfinte, la poarta cuvântului, mai întâi a trebuit să aibă prioritate viața: „*Pe carte s-a așezat o insectă/ vreau s-o strivesc / Dar / Cu fălcile aprig deschise / O apără cuvintele*”.

Poetul Săndel Stamate

Poetul Săndel Stamate se autodenunță divinității - în savana sa mântuitoare a poeziei - unde toate minunile își au locul lor primordial: „*De rage tigrul / Privighetoarea cântă / Poetul contemplă / oasele goale / ale cuvântului*”. Întâmpinat de sacra lumină a fericitelor sale întâmplări, ocazionale sau veșnice, poetul, în seninătatea lui plină de regrete, se întreabă: „*Ce mai caut eu / pe acest șubred pământ?*” sau, cercetând bucuria neastâmpăratului său suflet, poetul încheagă o convorbire cu îngerul său păzitor la care vine neîncetător și pleacă plin de speranță: „*- Amărât ești îngere / - Dar nu mă vei închina amărăciunii / - Nu te cred îngere / - Pe necredință urcă omul până la SINE*”.

Poetul S.Stamate are pe suportul său emoțional puterea de a-și revendica o parte din slăbiciunile care i-au ținut loc de lacrimă pentru pierderea înaltului la ruleta timpului în lupta nedreaptă a eului cu îngerul: „*Carne de om și carne de înger / în dureroasa încheștare*”. Pentru crezul său poetic, Săndel Stamate își depășește fapta prin spirit, la vama misterioasă a vieții unde pământul este silit să ia parte: „*Eu ară în stele / căci EU nu are destul pământ / pe pământ*” pentru că pe pământ, de sărbători, ajungem la concluzia că „și îngerii învață gustul lacrimii”.

Poetul S.Stamate simte povara fiecărei clipe, determinantă pentru partea lui de întuneric și sceptică pentru lumina care îi ține loc de cântec: „*Omul înzestrat cu știință / Are ochi limpezi / El pe toate le vede / Dar totul îi scapă*”. Astfel nu te vei recunoaște niciodată învins pe drumul tău spre piscul dătător de sublim al creației.

Doar cei potriviți se simt neînvinși de propria povară a neîncrederii și a mândriei lor: „*Hai, moarte / Să cântăm împreună / ceva*”. Pentru a putea înainta prin durerea greu de defrișat, supune-te unui test pe care nu-l poate percepe decât inima ta: „*Îmi aprind / ultima țigară / Și mă sting / precum silueta unui vapor / în zare*” și regește mă voi supune tuturor întâmplărilor ca la un maraton al vieții născut la porțile lumii.

(continuare în pag. 29)

Isabel VINTILĂ

Teofil Lianu, „răspânditorul” de icoană

Iulian Vesper considera versurile lui Teofil Lianu o poezie „a satului, a realității rurale, a muncii, a nădejdlor și înțelepciunii țărănești”¹. Peste toate acestea, nu este de neglijat nici filonul religios al poemelor sale. Prospețimea poeziei religioase a lui Teofil Lianu se păstrează pe parcursul întregii sale creații, fără să putem vorbi însă de o evoluție considerabilă a relației Dumnezeu-poet. În câteva cuvinte, putem spune că în poeziile religioase ale lui Lianu sentimentul apartenenței nemijlocite la o entitate proteguitoare se reflectă în fiecare detaliu de natură: undă, frunză, stea. În spirit iconar, Lianu folosește poezia nu doar ca pe un mijloc de comunicare cu divinitatea, ci și pentru a înfățișa un Dumnezeu așa cum îl simte, un Dumnezeu al lucrurilor simple. Fără a avea forma unor psalmi religioși, poeziile sale îndeplinesc însă funcția acestora, înscriindu-se în canoanele poeziei iconare, considerate un mijloc de răspândire a credinței, o rugăciune a inimii, o modalitate de regăsire a sinelui. Iată ce mărturisea Vasile Posteuca în acest sens: „Poezia, ca drum interior, și întoarcere la izvoare, ca rugăciune, e cu atât mai acasă în cuvântul Icoană. În semantica românească, icoana e nu numai pictură, ci și obiect de venerație, prag de smerenie și de întâlnire cu Dumnezeu. Prefigurare a cerului și transfigurare a inimii. Iconarul transpune cerul, traduce misterul, inversează planurile. Dar nu numai atât. El e răspânditor de icoane, de lumină și credință. Satele noastre așteptau totdeauna, cu mare drag, iconarii. Uneori, ei numai vindeau icoane. Cele mai adeseori, însă, ei făceau icoane. Și timpul cât îl petreceau ei și lucrau în casele țăranilor, era cu adevărat taină, sărbătoare, sfințenie. Prin preajma penelilor, trecea, ades, în foșnet suav de odăjdii și zâmbet de lumină lină, Dumnezeu. Iar „Iconar” în limba țărănească a Bucovinei mai înseamnă și iconostas. Locul unde se pun icoanele. Iconarul e fața sfântului altar. Și iconar mai înseamnă și carte de icoane. Istorie sfântă ilustrată”². Acesta este rolul pe care și-l asumă și Teofil Lianu, acela de a zugrăvi natura creată de divinitate și de a-și mărturisii neîncetat credința creștină purtată în suflet.

Am putea merge mai departe afirmând că în poezia religioasă a acestui poet se conturează figura creștinului contemplativ, așa cum îl vede sfântul Petru Damaschin, un creștin care în urma parcurgerii a opt contemplații ajunge la ceea ce teologii numesc meditație vie. Iată una din ipostazele contemplativului în care îl regăsim pe poetul Teofil Lianu, mereu legat de natură și de Dumnezeu: „Cât despre cei contemplativi, noaptea are multe vederi, cum zice marele Vasile. Ea aduce aminte de fiecare dată despre facerea lumii, pentru pricina că toată zidirea se ascunde sub întuneric ca mai înainte și ajută pe om să cugete cum cerul era odată singur, fără stele, precum nevăzute sunt acelea acum, când sunt ascunse de nori. Iar intrând în chilie și privind numai

întunericul, își aduce aminte de întunericul acela care era deasupra adâncului”³. Aceeași imagine a naturii primare, a unei naturi a începuturilor, a unui cadru în care viața „răbufnea fierbinte din străfund”⁴, iar „orele descătuseate’ n lutul cald / își culegeau secundele din vină”⁵ este reconstituită de Lianu în poemele din prima parte a creației sale. De fapt, contemplarea naturii care îl înconjoară îl face să ajungă tocmai în punctul descris de sfântul Damaschin, meditația la un pământ aflat în primele clipe ale creației, la acea stare primară și nealterată a lucrurilor care îl determină să deslușească adevărul: „În pietre, se mai află acea lavă, / cenușă’ ncremenită din văzduh surpat, / iar șerpilor din oțet însângerat / mai fumează din când în când, otravă”⁶. Lianu are melancolia unui paradis pierdut, un spațiu în care se simte împăcat și pe care îl asociază mereu cu natura care-l înconjoară: „Pe lângă tâmpile adieri de vânt / și adieri de cântec neștiut ... / Sunt parcă-n veacul de la început / cu sângele prin seve din pământ”⁷.

Teofil Lianu vorbește despre Dumnezeul din lumea materială, un spațiu al lucrurilor simple în care regăsește forța de care are nevoie. Evident, influența eminesciană și cea folclorică din poeziile de natură nu poate fi trecută cu vederea, dar mai important este modul în care Lianu transmite mesajul că Dumnezeu se află în tot și în toate. El revalorizează elemente din folclorul românesc pentru că acestea se potrivesc cu viziunea sa despre Dumnezeu și lume. Este vorba despre un Dumnezeu al fiecărei frunze, al fiecărei „legănări proaspete de vânt”⁸, o divinitate care respiră parcă în fiecare tablou de natură descris. Ideea că forța divină își lasă amprenta în oamenii și în lucrurile de care aceștia se bucură este indusă prin prezența unor elemente și simboluri discrete. Astfel, în unele poeme îngerii nu cad din Paradis, ci coboară lin pe pământ în mijlocul unei naturi care se scaldă în lumina selenară: „Cu îngerii plecați cândva din rai / salcâmiu tăinuiesc în floarea albă. / De cer atârnă prea frumoasa salba / făcută Dar, de Doamna unui Crai”⁹. Un alt element care aduce aminte permanent de forța și implicarea divinității în viața oamenilor este crucea, simbol creștin care apare în poemele lui Lianu atât ca parte a unor formule folclorice, cât și ca metaforă originală: „Cruce-n cer, Cruce-n pământ, / Soarele și Domnul Sfânt, / Peste codrii cântului, / Peste valea gândului, / Peste fața apelor / Ierburile pleoapelor” sau „Cruce nouă-n lan de grâu / S-a uitat la răsărit; / Gras trifoi a năpădit / Și-a crescut până la brâu”.

Dumnezeul lui Teofil Lianu nu este însă intangibil, ci se materializează sub ochii tuturor în natura înconjurătoare. Limbajul folosit în descrierea acestei hierofanii este simplu, desprins parcă de pe buzele creștinului din popor, iar cadrul în care este proiectată se aseamănă cu peisajele montane bucovinene:

(continuare în pag. 25)

„Hăt în vale, apa' prund / Sună-și strune de lumină / și cântarea trece lină / printre arbori până-n fund”.¹⁰ Trebuie precizat faptul că Dumnezeu este în viziunea lui Teofil Lianu o imagine vie care apare în câmpul vizual nu sub forma unui rug, nici a unui porumbel ca în Biblie, ci coborând lin pe un pod de lăicer: „Bunul Dumnezeu din cer / Bun surăde între pleoape / și coboară mai aproape / pe un pod de lăicer // Iar la umbra muntelui / singur Daniil Sihastru, / Psalm, ca cerul de albastru / zugrăvește' n cartea lui”¹¹.

De multe ori Lianu plasează divinitatea în decoruri rustice, în spații rurale care îi sunt familiare. Iisus Hristos are în viziunea sa o colibă într-un lan de porumb unde fânul este culcat la pământ. Imaginea lui Dumnezeu-om este deseori alăturată imaginii omului care privește înapoi spre un timp care s-a scurs prea lesne și care a acoperit urma trecerii sale pe pământ. Și această amprentă a omului trecător prin lume este redată nu întâmplător prin imaginea plugului ruginit înfipt în brazdă și al coasei acoperite de vegetație. Omul, mai bine spus creștinul, este în opinia lui Lianu un trudit al pământului, o ființă apropiată de lucrurile simple și adevărate care poartă în ele semnul divin: „La coliba lui Hristos, / Nalt porumb și fânul jos / Și pomăt tânăr de-un an, / Răsărit de Sânt-Ioan. // Zori de aur, zorilor, / zorilor surorilor, / Apele mi-au tulburat, / Plugul ruginit în haț, / Coasa-n bozul năpădit, / Veacul, veac nevecuit”¹².

Mircea A. Diaconu pune în discuție viziunea despre poezie și divinitate a iconarilor într-o lucrare dedicată lui Mircea Streinul, referindu-se la un articol apărut în „Buna Vestire” în 1937, *Încercare despre poezia legionară*. Criticul literar susține că figura divinității poate fi asimilată în accepțiunea lui Streinul cu figura poetului care are în procesul creației același rol cu însuși creatorul: „Panteismul viziunii despre poezie își va găsi expresia cea mai înaltă prin identificarea poetului cu Isus, căci «Isus e și nume și fapt», și deci aparține gestei originare însemnând o apoteoză a materiei, un imn al naturii cu care subiectul se identifică într-un proces de reînviere. [...] În concluzie, poezia nu este pentru tânărul scriitor bucovinean artă a cuvântului, ci act participativ la marele mister al existenței, implicând o „disciplină” a creației și un „exercițiu liric” în scrisul accesului la o cunoaștere intuitivă”¹³. Mircea Streinul va susține în paginile revistei „Iconar” că poetul trebuie să urmeze întocmai modelul cristic, să devină un ascet care poate, în numele poeziei și al credinței creștine, să renunțe la toate lucrurile lumești. Asemeni unui călugăr creștin, poetul este în viziunea lui Streinul mereu conștient de apropierea morții, înfruntând-o prin acte de conștientizare și acceptare: „Poetul va lăsa toate. Se va desbăra de măririi și de plăceri. Va fi sacerdot. Mai mult: ascet. El va admite o permanentă a morții în duhul său, ca astfel s-o poată depăși prin eternitate”¹⁴. Tot astfel, Teofil Lianu, conștient de destinul său, mereu cu gândul la

momentul în care nu va mai fi, scrie poeme de o deosebită frumusețe și simplitate pe această temă, poeme care sunt adevărate meditații creștine pline de resemnare și luciditate: „Mi-alunecă sufletul, lunecă / spre zori de tărâm neștiut, / doar mâinile numai se' ntunecă / Legate' n inele de lut // Cobor mai în jos de răstoacele / frumoaselor ape de vis / doar cântul luminii întoarce-le / tristețe' albul cais // În paltin de somn amintirile / adorm și-i frunziș azuriu, / în singurătate înșiră-le / odată, când n' o să mai fiu”¹⁵. Pentru poetul iconar, moartea nu este un proces violent care marchează definitiv mersul universului. Sufletul se desprinde lin de lumea materială plecând spre un „tărâm neștiut”, dar mereu presimțit în versurile religioase. Despărțirea sufletului de trup se face în lumină, „spre zori”, semn că, împăcat cu Dumnezeu și cu lumea sa, poetul își acceptă sfârșitul fără frică sau regrete.

¹ Lianu, Teofil, *La culesul stelelor*, (antologie) Iași, Editura Fundației Culturale Poezia, 2008, p.8.

² Articol apărut în „Drum”, Anul XI, Nr. 4, Nov.-Dec. 1975.

³ *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii. Sfântul Petru Damaschin, sfântul Simeon Metafrastul*, vol. V, traducere din grecește, introducere și note de Dumitru Stăniloae, București, Editura Humanitas, 2001, p. 233.

⁴ *La început*, în Lianu, Teofil, ed. cit., p. 31.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, p. 31.

⁷ *Pace*, în ed. cit., p. 106.

⁸ *Balada mărului din câmp* în Lianu, Teofil, ed. cit., p. 108.

⁹ *Ed. cit.*, p. 41.

¹⁰ *Hram la Putna* în Lianu, Teofil, ed. cit., 2008, p. 48.

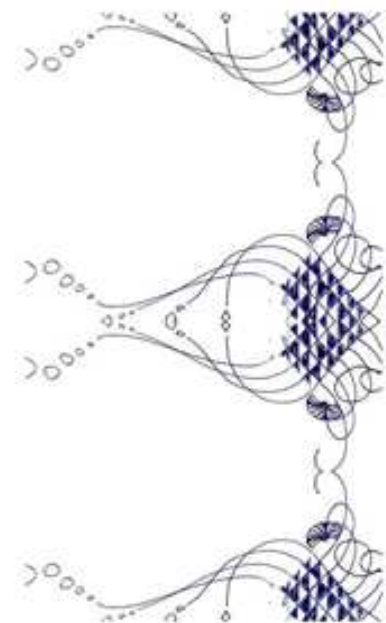
¹¹ *Ibidem*.

¹² *Curcubeu peste țară*, în Lianu, Teofil, ed. cit., p. 80.

¹³ Diaconu, Mircea A., *Mircea Streinul. Viața și opera*, 1998.

¹⁴ Streinul, Mircea, *Poezia legionară*, în „Iconar”, I, 4, 1935.

¹⁵ *Tristețe* în Lianu, Teofil, ed. cit., p. 107.

desen de Elena-Liliana Fluture

Paul SÂRBU

(din volumul în pregătire "Noaptea Deltei")

Mașina de scris

Disperat
ieșeam afară
în pragul casei
și apăsam pe claviatura cerului -
stelele:
la această mașină de scris -
singura
care nu putea fi considerată
un corp delict -
îmi dactilografiam
poemele...

Un vers

După ce declarăm podeaua obiect de adorație,
mă agățam de orice,
îmi aminteam de tabloul lui Van Gogh
„La poarta eternității”,
ardeam în acele nopți sperate și sterpe
ca un Giordano Bruno anonim,
viața îmi pâlpaia
pe foaia albă de hârtie
ca o lampă
pe vreme rea,
și deodată,
nesperat,
după atâtea tăcute așteptări,
se năștea,
ca într-o iesle,
un vers !

Corbii

Simt cuvintele
ca pe niște corbi
cu ciocul împlântat
în inima mea,
hrănindu-se
noapte de noapte
cu sângele meu,
crescând
ca într-un cuib,
bine încălziti, ocrotiți,
întărindu-și aripile,
apoi înălțându-se înspre stele
cu încă o parte din viața mea ...

Fluturi de noapte

Fluturi de noapte
atrași și înecați
de luna
oglindită
pentru fiecare
în alt loc !
Dar nimeni nu vede
salba de aur
de la gâtul
lacului!

Cum apa...

Cum apa
umple
picătură cu picătură
forma vaselor
în care se scurge,
tot astfel
moartea
zi cu zi
cuprinde
toate ungherele
fiiinței noastre
îndiferent
de iluziile
în care credem...

Ultimele iluzii...

Și mă întorc
dimineața
în această lume,
fără nici un vers !...
Încep să înțeleg
că viața și moartea
sunt relative:
o singură țesătură
și fiecare
precum un păianjen
își țese singur pânza
și fiecare
își anesteziază
insecta iluziei sale!...
Iar vântul întunecat
ne va stinge toate versurile!
Și ultimele iluzii
care vor pâlpa
și se vor stinge
sunt cuvintele...

Hârtia de scris

În singurătate
hârtie de scris
am mâncat,
hârtie de scris
am sărutat,
în hârtie de scris
ca într-un giulgiu
care va fi găsit cândva
într-un mormânt gol,
m-am înfășurat...

***

În drum am întâlnit fântâna adevărului
otrăvită. Dar cei însetați
beau, totuși ...

Maria TIRENESCU

O carte de suflet - O mărturie de suflet

În anul 2010, am reușit publicarea memoriilor tatălui meu, învățător Dumitru Grad, un cetățean al Maramureșului, unul dintre cei care au pus umărul la educarea tineretului din zona Vișeu, dar și la organizarea și dezvoltarea vieții culturale din zonă.

I-am trimis un exemplar al acestei cărți cu titlul „Printre amintiri” profesorului Marian Nicolae Tomi, „japonezul din Vișeu”, supranumit astfel pentru că a câștigat, în anul 2004, concursul internațional de haiku de la Kusamakura, Japonia.

Discutând despre carte, despre Vișeu, dânsul mi-a mărturisit că vișeuanii au reușit să publice o carte despre **Cenaclul literar artistic „Andrei Mureșanu” din Vișeu de Sus**. De cenaclu acesta mă leagă două evenimente:

- am aflat din cartea profesorului Marian Nicolae Tomi intitulată „Maramureșul istoric în date” (Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2006) că tatăl meu a fost primul președinte al cenaclului;

- am participat la prima ediție a concursului de poezie organizat în 2005 la Vișeu de Sus și am obținut marele premiu la secțiunea haiku.

Acestea fiind motivele, I-am rugat pe profesorul Tomi să-i întrebe pe actualii membri ai cenaclului dacă vreunul are un exemplar de care să se poată lipsi. I-am spus că vreau să am această carte, dacă e posibil.

Cartea mi-a sosit înaintea Anului Nou 2011. Titlul ei complet este **“Cenaclul literar artistic „Andrei Mureșanu” Vișeu de Sus, la 40 de ani de existență**”. Ea a apărut la Editura Grinta din Cluj-Napoca, în anul 2008 și este o ediție îngrijită de Gavril Ciuban și Lupu Petrovan.

Pe coperta I este reprodusă lucrarea „Muza și poetul” de Alexandru Szabo, iar ilustrațiile din interiorul cărții aparțin aceluiași pictor. Lucrarea a apărut cu sprijinul Consiliului Județean Maramureș și al Fundației „Pro Vișeu”.

Am primit cartea cu dedicația următoare, care m-a emoționat: *„Doamnei Maria Tirenescu, în memoria primului președinte al Cenaclului literar «Andrei Mureșanu», Dumitru Grad”*.

În primele pagini ale acestei cărți, Lupu Petrovan vorbește despre mișcarea literară vișeuiană. De aici aflăm că inițial cenaclul a purtat numele „Nicolae Labiș”, în 1968 s-a hotărât însă ca în titulatură să figureze numele poetului și cărturarului revoluționar de la 1848 - Andrei Mureșanu -

ai cărui strămoși își au obârșia în Maramureș. Cu această dată, numele complet al grupării este **CENAACLUL LITERAR „ANDREI MUREȘEANU” AL CASEI ORĂȘENEȘTI DE CULTURĂ VIȘEU DE SUS**.

Din 1971 și până în 2003, mergeam la Vișeu numai în vacanțe, să-mi văd părinții. Nu am avut legături cu cenaclul. Am cunoscut o parte din membrii cenaclului, dar în calitate de profesori sau instructori ai casei de cultură pe care tatăl meu a condus-o ca director (între 1959 și 1965).

După această introducere în activitatea cenaclului, cartea rezervă câteva pagini fiecărui membru al cenaclului, unii având înscrise poeziile, alții sunt prezenți cu proză, cu amintiri... În ordinea din carte, aceștia sunt: Gheorghe Țiplea, Ion Mariș, Lupu Petrovan, Gavril Ciuban, Dumitru Iuga, Iuri Pauliș, Simion Iuga, Andronie Sfetcu, Ion Moise, Ion Petrovai, Vasile Ilie Pop, Ion Griga, Ion Chișu, George Bocșa, Ion Burnar, Aurel Martiniuc, Petru Șimon, Marian Nicolae Tomi, Ion Coman, Vasile Luțai, Ion Tomoiagă Maramureșeanu, Vasile Coman, Aurelian Antal, Viorica Cătuneanu, Georgeta Pauliș, Simion Șuștic, Viorel Horj, Helmuth Berner, Lucian Perța, Anca Maria Sasu, Vasile V. Danci, Cristina Ramona Martișcă, Lazăr Năsui, Ioana Constantina Tivadar, Alexandru Deiac, Irina Hapca, Ion Ciuban, Cătălina Pop, George Bredea, Anca Avramescu, George Vasile Pop, Otilia Vanda Ciuban, Ion Deiac, Gina Ciolpan, Alex Pop, Ioan V. Pop, Ioan Pop Bica, Ion Mihăiescu, Nicolae Iuga, Gabriel Ciuban Jr., Cosmin Perța.

(continuare în pag.30)

Dana POTORAC

Scrisoarea

Există lucruri pe care mintea mea le oprește la intrare. Nu le poate accepta, cu atât mai puțin judeca. De pildă, cele din seria gesturilor care nu pot fi reproduse, ori explicate.

Am nevoie urgentă de un remediu. Uite, am să fac apel la memorie! Îi voi scrie o scrisoare, chiar acum. Și cum să încep? Dragă doamnă, memorie? Nu. Pur și simplu, draga mea. Așadar,

Draga mea,

sper cu sinceritate ca această primă scrisoare să te găsească cu mult mai bine decât îmi imaginez eu că ești. Întâi de toate îți mărturisesc că am emoții. Pentru că a mă adresa ție nu este nici pe departe un gest obișnuit. Apoi, de-a lungul vieții noastre, mi s-a părut că n-ai primit cu bucurie dispoziția mea către visare. Ce e atât de neiertat să visezi? Cine nu mai poate visa este ca și mort, iar cine nu a visat niciodată nu s-a născut.

Îți mulțumesc pentru tot ajutorul dat, mai ales atunci când am avut atâta nevoie de tine! Îți mulțumesc pentru prospețimea învățăturilor pe care mi le păstrezi de atâta amar de vreme: disponibilitatea către compromisurile mărunte, imunitatea în fața provocărilor josnice, indiferent de la cine ar veni ele și oricât de "demne" de luat în seamă ar fi, răbdarea de-a asculta inși care nu spun niciodată nimic, puterea de-a nu face niciodată rău, nu cu bună știință ș.a.m.d. Tu ai fost mereu cu mine! Am trecut împreună prin clipe de foc din care am ieșit fără nici o arsură. Nu la vedere. Atunci am cunoscut sentimentele mari, adevărate, cele ce definesc adevărații oameni. Atunci am învățat să dăruiesc, să ascult, să iert, să tac... Lecția de uitare nu s-a prea prins de mine. E meritul tău!

Acum mă ascult și (re)descopăr femeia, cu fiecare cuvânt, cu fiecare clipire plină de înțeles, o femeie ce părea că se înstrăinează cu fiecare gest de „adaptare”. În fine, femeia care îndrăznește să mi se dezvăluie așa cum e, făcând abstracție de disconfortul unei mărturisiri pe care, cu siguranță, nu mi-am propus-o anterior acestui dialog.

A existat un anumit moment, tu trebuie să știi care să fi fost acela, când am început să plec. Pe bucățele, în rate, nu știu cum să spun. Mă întreb și azi ce m-am întrebat imediat ce mi s-a făcut dor de mine: de ce? Sunt plecări care n-au nevoie de nicio explicație. Pur și simplu plecări. Îmi vin în minte acum chiar și plecările salvatoare. Pleci să te salvezi, să te extragi din ceva ce nu-ți vine, dintr-un mediu pentru care nu ai fost „proiectat”, dintr-un mediu care pute și unde fosele tale nazale se blochează, iar ție nu-ți rămâne decât să te sufoci.

A fost un timp când am tratat acest gând cu intoleranță. Astăzi urmez altă rețetă. Fie și din simplul

motiv că nu sunt atât de idioată încât să nu pot face diferența între lad și Rai.

Ajungând mai în „zilele noastre” (ție pot să ți-o spun!), ocupată cu binele celor mai apropiați, am uitat esențialul. Și uite așa, oscilând între mine și mine, iau la cunoștință, cu tristețe ce-i drept, ca ai și tu neajunsurile tale. La fidelitate mă gândesc. Am nevoie să-mi amintesc visul!

Adorm când restul lumii începe să se miște și mă trezesc cu mintea plină de cenușa timpului în care am ars, pur și simplu. Zilnic fac același exercițiu, vreau să-mi amintesc întrebarea cu care am adormit în gând, în zorii zilei, răspunsul pe care l-am găsit, dacă o fi fost vreun răspuns. Și nu izbutesc.

Îți cer un favor! Fă tot ce poți face pentru ca relația noastră să fie din nou cum a fost! Ai rămas singura pe care mă pot bizui în judecata dreaptă.

Nădăjduiesc că în măsura în care timpul și sănătatea îți vor permite, îmi vei răspunde.

Cu încredere,

Dana

În dimineața următoare mă trezesc ca dintr-o moarte, grăbită să notez o dictare:

Alerg prin confuzia acestor clipe, căutându-te ca și cum numai pe tine te-aș cunoaște!

Cu loialitate,

Memoria

(urmare din pag. 22)

Știm cu toții cu ce greutate complexe ne confruntăm atunci când vrem să mai dăm un modest dram de bogăție poeziei românești și, de ce nu, universale! Precizez că prin aceasta doresc să semnalizez lipsa de interes manifestată la toate nivelurile pentru un cât de mic sprijin în eforturile noastre de publicare a ceea ce scriem și dăruim, și nu cerem nimic în schimb.

De fapt, ce mai este normal în lumea noastră... De aceea îmi stăruie în minte titlul unei cunoscute cărți a scriitorului polonez Henryk Sienkiewicz care sună atât de actual: "Quo vadis", dar cum sunt român sadea, am să închei citând nu întâmplător, patru versuri din finalul cunoscutei poezii, Scrisoarea III, a lui Eminescu:

"Cum nu vii tu Țepeș Doamne, ca punând mâna pe ei / Să-i împarți în două cete: în smintiți și în mișei / Și în două temniți large, cu de-a sila să-i aduni, / Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!"

Zăbind amar, mă mai liniștesc la gândul că aceste versuri, că multe altele conțin și ele internaționalismul lor, dar în măsuri diferite!

Cinste poetului care se cunoaște pe de rost. Astfel rănile sale crescute din adevăr și speranță vor arăta cu degetul spre sine: „Știu / moartea nu există / Moartea se naște odată cu noi” Cinste poetului S.Stamate, mereu întâmpinat de trăiri emoționale, care împarte necazuri celor săraci cu duhul, împăcându-i cu lumea. Astfel, poetul încheie un subiect în care este victimă și se implică în altul în care se vrea învingător pentru toate cele destinate morții: „Izvorul tânjește din munte / Adună ape / își caută voios drumul / Și-și pierde ființa în mare”. Poetul ne asigură că atunci când „ninge / Ni se întorc / morții din cer”, el știe că la ultima viitură „ploi de lumină fără hotare / stele căzute în banală uitare” vor redeveni zestrea lui de inimă. Lumea se pregătește de o nouă plecare spre neant, lumea aceasta fără o cunoaștere dreaptă despre sine: „Amurgul / cădere în păcat / a zilei / ca o fugă în roșu cicatrizat”. Pentru că poezia poartă amprenta celui care-o naște: „Eu se roagă / sinele împovărat / nu-l mai aude” vorbind despre lucruri fundamentale raportului inimă - viață: „Instigată / dar distinsă / și puțin ușuratică / toamna / a pornit / la agonisit lumină”.

Tot pentru a agonisi lumină a venit pe pământ și poetul Săndel Stamate, mereu neînvingul ei părtaș, mereu învins de toamne cu multe primăveri la rever, acolo, la țară, unde locuiește și scrie cărți pentru noi, cei care credem în ele. O carte păstrează în memoria ei mii de începuturi și poticneli până ajunge la tipar, unde i se va pecetlui soarta.

O carte, până să se nască, trebuie să moară de câte ori i se cere. Atunci se vor întoarce bucuriile pe la casele poetului, el le va întâmpina cu seninul mai multor veacuri iar „din cuvântul poetului / din șoldurile largi ale merilor / din ochii cei mulți ai strugurilor / din făptura aurie / a iubitei mele”, tu, veșnică și statornică Poezie!

Deranjat sau nu de iarnă, sinchisit sau nu de vară, poetul va crea mereu o barieră pe care o va lăsa peste vârstele celor care băjbăie prin viață.

Poetul Săndel Stamate este atât de actual încât îmi este greu să cred că niciuna dintre inimile lui, multe la număr, gravitând în jurul fericitelor noastre speranțe, să nu se transforme în lumină născătoare de aștri!

desen de Elena-Liliana Fluture

Victor CILINĂ

Irina cea Mare

- Ce-i mai trebuie Silviei alt bărbat? bodogăni bătrâna. Nu-i ajunge că unu' i-a mâncat zilele? Păcat de ea, că e curată, e gospodină, e și frumușică, are și corp...

- Păi, ce ziceam?! i-o întoarse Victoria, sprijinită de tocul ușii, negru în acel loc de atâtea spinări rezemate zilnic.

Irina, care se juca de una singură pe sub masă, întrebă de acolo: "Cum adică, «i-a mâncat zilele»? Zilele se mănâncă?"

Bunica aruncă o căutătură firoasă sub masă, dar nu putu s-o "depisteze" pe aia mică. Oftă cu năduf: "Copiii din ziua de azi, nici un fel de respect nu are, pentru nimeni! Barem de asta mică a noastră ce să zicem, că a crescut fără de tată, cine să-i dea o educație?" Victoria oftă și ea.

După plecarea vecinei bunica începu să vorbească singură. Așa făcea atunci când era nemulțumită de ceilalți - adică mai tot timpul.

- Ce-o să zică lumea? se întrebă cu glas ridicat, de parcă s-ar fi certat. Aduce mâta bărbat nou la copil vechi și pe urmă se ceartă și se bate. Măine-poimâne se desparte și dă copilu' la cămin!

Acest lucru era cel mai înfiorător cu putință: acolo nici măcar nu or mai bate-o ca lumea - credea ea.

- Mamaie, mămica **ne dă** la cămin? întrebă plină de speranță Irinuca.

- Taci, copil nerecunoscător! tună bunica. Gândăcește-te acolo și nu te mai băga în vorba celor mari!

Era ora nouă și bătrâna încă nu plecase la biserică. Panaiteasca trebuia să fie deja în fața blocului, așteptând-o: un pachet de nervi! Bunica scoase capul pe fereastra îngustă - de, blocurile astea! - și strigă: "Viiin, madam Panaiteasca, vin!"

* * *

Când mama Irinei descuie ușa de la intrare, bunica plecase de mult. Irina se urcase pe un scaun și de acolo amesteca cu o lingură de lemn mare în mâncare.

- Dă-te imediat jos de pe scaun! se sperie Silvia. Ce faci acolo?!

- Mestec, răspuse fetița, cu o mutriță serioasă. Mestec, să nu se prindă de fund!

Silvia râse în sfârșit: focul era stins, cratița rece. Mâncarea, gata. Bătrâna, la biserică. Trebuia să pice și bărbatul.

- Irinuca mamă, nu te duci să te joci și tu afară, ca copiii? încercă să o înduplece cu frumosul mama.

- Nu vezi că fac mâncare?!, răspuse fără să se întorcă fetița. Du-te tu afară, eu mai am puțină gospodărie de făcut, mai spuse ea.

În fond, Mihai tot ar fi aflat într-o zi că ea are copil. Dacă nu-i place, e duminică: poate să le lase cu ale lor și să se ducă dracului în lume. Sau la o bere.

Postfața cărții este semnată de Gavril Ciuban. Ea este un omagiu postum adus celor ce „s-au retras Dincolo”: decanul de vârstă, Ion Tomoiagă Maramureșeanu, Ion Chișu, Ion Mariș, Vasile Ilie Pop, Vasile Coman, Irina Hapca, Ion Coman, Anca Maria Sasu.

Am citit cartea cu emoție. Am insistat mai puțin la poezie. M-au interesat mai mult amintirile, comentariile, activitățile culturale, educative. Despre acestea mai știam câte ceva.

Îmi voi face timp să citesc toată cartea și sunt convinsă că voi avea o imagine mai detaliată a ceea ce au făcut oamenii locului, acei maramureșeni sensibili.

Maria TIRENESCU

Să știi, măicuța mea...

Când am venit de la școală, am găsit-o pe mama privind fotografii. Erau vechi, îngălbenite, decolorate. Mi-a atras atenția o fotografie de nuntă. Am luat-o. Nu am recunoscut persoanele.

- Cine sunt?
- Scrie pe dos.

Citesc: „Familiei Constantin Badea, cu aleasă considerație”.

- Nu e clar... A. Spătaru?
- Da, am luat poza de la Eforie, astă-vară. Mi-a dat-o tata.
- Știi că vine Dan Spătaru la Vișeu? Am văzut afișul.
- De aceea căutam fotografia.

*

Lume multă. Sala plină. Mama ședea pe un scaun adus din sala de repetiții. Am preferat să rămân în picioare.

Aflat la începutul carierei, Dan Spătaru a cântat printre primii. Aplaudat și rechemat pe scenă, el reia cântecul „Măicuța mea”.

Mama îmi face semn și ne îndreptăm spre scena. Urcăm treptele și intrăm în culise. Așteptăm să se termine cântecul. Aplauze, Dan Spătaru iese din nou pe scenă, mulțumește publicului care cere bis. Mai cântă o strofă din cântec și iese.

Mama îl oprește:

- Vă rog să îmi dați un autograf...
- Cu plăcere, dar nu am pe ce, nici cu ce...
- Eventual pe fotografia asta, spune mama și scoate poza din poșetă. Vă dau și stiloul meu.

Dan Spătaru rămâne mut. Privește poza, o privește pe mama, se uită și la mine și nu spune nimic. După câteva secunde, întrebă:

- De unde aveți poza?
- De la tata. Îi cunoașteți pe miri?
- Sunt părinții mei, șoptește artistul.
- Tata a fost notar în Oltina și a participat la

nunta părinților dumneavoastră. Eu sunt născută în Tortoman, dar am locuit un timp la Oltina, unde erau bunicii din partea mamei...

Dan Spătaru se bucura că poate să schimbe câteva cuvinte cu cineva care cunoaște Dobrogea. A scris pe dosul pozei: „În amintirea măicuței mele” și a semnat. I-am lăsat vorbind și am plecat în sală.

De Ziua Internațională a Femeii, Radio România a difuzat, așa cum mă așteptam, cântecul interpretat de Dan Spătaru. De mai bine de o lună mă gândeam să povestesc întâmplarea legată de acest cântec, de acest artist. Am revăzut de zeci de ori cu ochii minții această scenă și m-au urmărit cuvintele...

“Să știi, măicuța mea,
Că port icoana ta
În fiecare gând,
Oriunde și oricând.
Te-aud cum îmi cântai,
Te văd cum îmi zâmbeai
Și-ți văd și lacrima din ochi
Când, uneori, mă dojeneai.
Aș vrea să mă mai cerți,
Aș vrea să mă mai ierți,
Și-n mângâierea ta,
Să-ți simt iar dragostea.
Să-mi pară că îmi ești
Și azi alături,
Și să m-auzi că-ți mulțumesc, măicuța mea!”

Peisaj - Între iarnă și primăvară

BOEMA

Galati, cod 800010, Str. Al. I. Cuza, Nr. 45bis, Bloc Cristal, Sc. 2, Ap. 4

Telefon: 0726 337376, 0336 800313

Email: boema@inforapart.ro, inforapart@yahoo.com

Web site: www.boema.inforapart.ro